

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 12 NOVEMBER 1941

No. 1347

HOOFDREDACTEUR:

M. F. J. Cool (Rotterdam).

Redactie en Administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20.85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

Blz.

Van prijsstop naar calculatiestop in Duitsland door E. Wiegand	638
Het geboortecijfer in Nederland sedert 1920 door Jhr. Mr. J. Schuurbeque Boeye	642
Aanteekeningen.	
De kleine A.G. en de G.m.b.H. in Duitsland	645
Maandcijfers.	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	647
Ontvangen boeken	647
Statistieken.	
Bankdisconto's - Wisselkoersen - Bankstaten	647—648

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de wisselmarkt blijven de omzetten uitermate gering. De meeste geldgevers hebben blijkbaar reeds geruimen tijd tevoren gezorgd voor de noodige liquide middelen voor de storting op de staatsleening, terwijl zij geleidelijk voortgaan met de verbetering hunner liquiditeit door beschikbaar komende middelen on call aan de schatkist te verstrekken. Overigens is de agent geenszins onafgebroken in de markt, doch neemt hij vanzelfsprekend slechts callgeld op naar rato van zijn kasbehoefte. Dat er eenige spanning op de geldmarkt is, valt feitelijk alleen te merken aan de aantrekkelijke notering voor het schatkistpapier met uiterst korten looptijd, bijv. het begin-December-papier.

De obligatiemarkt heeft zich ditmaal zeer aanzienlijk beter gehouden dan na de uitgifte van de 4 pCt.-leening 1941. In de eerste plaats is de reactie van het koerspeil veel geringer geweest, maar nog opvallender is de korte termijn waarna reeds weer een herstel is ingetreden. Reeds meer dan een week vóór den stortingsdatum op de nieuwe leening hebben de koersen der voornaamste leningen zich hersteld tot een niveau, dat gelijk is aan of hooger dan het peil, dat vlak voor de aankondiging van de uitgifte der nieuwe leening gold. Zoowel de beperkte omvang der reactie als de zeer korte duur daarvan en het snelle, en vrij krachtige herstel vormen een opvallend verschijnsel. Ook de nieuwe leening is spoedig boven het dieptepunt van 95⁷/₈ uitgekomen, zoodat deze leening de week sloot op 96⁷/₈, derhalve nog slechts ⁴/₈ pCt. onder den prijs van uitgifte. Men mag aannemen, dat het aanbod van deze stukken van de zijde van inschrijvers, die intekenden in verband met den stok achter de deur, maar die geen geld beschikbaar hadden, voor een deel is opgenomen door de Rijksfondsen, hoewel daarnaast ook andere institutioneele beleggers op een peil van ongeveer 96 pCt. aan de markt waren. Maar het zoo spoedige koersherstel is niettemin een zeer bevredigend verschijnsel.

De aandelenmarkt was gunstig van ondertoon, en de meeste fondsen konden in koers monteeren. De omzetten waren over het geheel genomen klein, maar aangezien het aanbod binnen zeer enge grenzen bleef, bracht reeds een weinig omvangrijke vraag het koerspeil omhoog. Enkele „zware” industrieele aandelen vertoonden een bijzonder krachtige stijging. Wij noemen bijv. Kon. Ned. Zout, die in enkele dagen tijds van 512 tot een biedkoers van 550 opliepen, en aandelen Ned. Kabel, die van 415 tot 460 bieden stegen. Beide genoemde aandelen hadden sinds geruimen tijd weinig van de algemeen gunstige tendens geprofiteerd, waarschijnlijk mede in verband met de superdividendbelasting. Nu meer en meer de indruk gaat overheerschen, dat heel wat meer ondernemingen tot herkapitalisatie zullen overgaan dan men aanvankelijk verwachtte, is plotseling de belangstelling voor die fondsen teruggekeerd en ging de koers bij sprongen omhoog, zoodat te voren bijv. reeds het geval was geweest met aandelen Meelfabrieken der Ned. Bakkerij.

VAN PRIJSSTOP NAAR CALCULATIESTOP IN DUITSCHLAND.

In een vorig artikel¹⁾ hebben wij de toepassing van den prijsstop in de Duitse prijspolitiek beschouwd. Wij hebben naar aanleiding van de met betrekking tot zgn. „nieuwe goederen” getroffen maatregelen aange- toond, hoe de calculatiestop een noodzakelijke aanvulling van den prijsstop moet worden geacht. Tevens hebben wij er hierbij op gewezen, dat de calculatiestop meer en meer wordt toegepast; afgezien van de „nieuwe goederen” vindt deze methode eveneens toepassing bij de regeling van de prijzen bij levering aan de overheid, alsmede, na het begin van den oorlog, bij de uitwerking van de „Kriegs- wirtschaftsverordnung”. Aan deze beide hoofdstukken van de Duitse prijspolitiek zullen wij hieronder een nadere beschouwing wijden.

Nieuwe prijsvoorschriften in November 1938.

Op 15 November 1938 is een tweetal nieuwe prijs- voorschriften uitgevaardigd, nl. de „Leitsätze für die Preisermittlung auf Grund der Selbstkosten bei Leistungen für öffentliche Auftraggeber” en de „Richtlinien für die Preisbildung bei öffentlichen Aufträge”, bekend onder de afkortingen „L.S.Ö.” en „R.P.Ö.”. Gezien den grooten omvang van de orders van den openbaren sector, hebben deze prijsvoorschriften in belangrijke mate hun stempel gedrukt op de hoogte van het prijsniveau, zij het ook, dat de uiteindelijke consumenten slechts op indirecte wijze, nl. via hun belastingbiljet, de voordeelen van de aldus uitgeoefende prijscontrole genoten.

De L.S.Ö. en R.P.Ö.

De „R.P.Ö.” hebben betrekking op de openbare opdracht- gevers en geven aan, welke wegen bij de totstandkoming van de prijzen bij levering aan den openbaren sector moeten worden bewandeld. De bestaande prijsvoorschriften dienen, behoudens de hieronder volgende richtlijnen, te worden aangehouden. De openbare opdrachtgever moet derhalve nagaan, of de overeen te komen prijs niet met deze prijsvoorschriften in strijd is; daartoe kan van den leverancier een desbetreffende verklaring worden verlangd. De prijs, welke volgens de „Preisstopverordnung” toelaatbaar is, is de maximaal geoorloofde prijs. Deze wettelijk ten hoogste geoorloofde prijs is echter niet gelijk aan den economisch gerechtvaardigde prijs. De openbare opdrachtgever dient dus na te gaan, of de gevraagde prijs rechtvaardig is, dan wel of eventueel redenen aanwezig zijn, welke een lagere prijs gewenscht maken. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn, wanneer de door den openbaren sector gegeven opdracht een kostenverlaging teweeg zou brengen, waardoor prijsverlaging mogelijk zou worden. De omstandigheid, dat de economisch rechtvaardige prijs moet worden betaald, sluit voor den openbaren opdrachtgever tevens den plicht in, de prijzen niet onder een voor den leverancier noodzakelijk minimum te doen dalen. „Die Preissenkung soll sich in dem Rahmen halten, der dem Auftragnehmer wirtschaftlich zumutbar ist”. De door de kartels, syndicaten enz. gebonden prijzen worden niet door de bovenstaande bepaling getroffen; indien deze te hoog zouden zijn, is de beslissing van den Reichskommissar für die Preisbildung noodzakelijk.

Indien langs den weg van onderhandeling geen reële in- schakeling van de bijzondere, met de levering samen- hangende, omstandigheden in den prijs kan worden bereikt, of indien de op grond van voormelde bepalingen vast te stellen prijs onbillijk hoog wordt geacht, dan wel beneden een „gebonden prijs” zou komen, heeft de prijs- berekening plaats volgens de voorschriften van de L.S.Ö. Bij bouwwerken met gunning uit de vrije hand vindt de prijsvaststelling plaats volgens de „Leitsätze für die Preisermittlung auf Grund der Selbstkosten bei Bau-

leistungen für öffentliche Auftraggeber” (L.S.B.Ö.) van 25 Mei 1940, Afdeling I en II. In zooverre de L.S.B.Ö. in acht moeten worden genomen, is de prijsstop niet van kracht. Deze prijsvaststelling op grond van den kostprijs kan slechts in uitzonderingsgevallen worden toegepast. De Reichskommissar für die Preisbildung heeft zelf op- gemerkt, „dass dieser für die allgemeine Preispolitik nicht unbedenkliche Weg nur dann beschritten werden darf, wenn eine andere Art der Preisermittlung unmöglich ist”. Indien aan verschillende ondernemers gelijksoortige op- drachten worden gegeven (gelijksoortig volgens uitvoe- ring, hoeveelheid, tijdsduur, leverings- en betalings- voorwaarden), moet eenzelfde prijs worden vergoed. De berekening van dezen prijs dient dan plaats te vinden op basis van de gemiddelde kostprijzen van de onderne- mingen, welke aan de opdracht deelnemen. Ook bij her- haling van een opdracht op korten termijn moet eenzelfde prijs als tevoren worden betaald.

Richtlijnen voor de prijscalculatie.

Met betrekking tot de calculatie van den te vergoeden prijs dienen de volgende richtlijnen in acht te worden ge- nomen.

Voor grondstoffen en die halffabrikaten, welke in eigen nevenbedrijf plegen te worden vervaardigd, moet de ondernemer de aanschaffingskosten (inclusief de gebruikelijke toeslagen voor administratieve en extra-kosten) berekenen. Het is ook mogelijk, dat een ondernemer in zijn nevenbedrijf de grondstoffen (eigenlijk halffabrikaten) ter fabricage van het desbetreffende artikel zelf produceert. In dit geval mogen de ondernemingen, indien in den des- betreffenden bedrijfstak de productie van het artikel in kwestie in eigen nevenbedrijf gebruikelijk is, den in- ternen berekeningsprijs voor het halffabrikaat inzetten, mits deze op bovenvermelde en na te noemen kostprijs- factoren is gebaseerd. Indien de fabricage in eigen neven- bedrijf in den desbetreffenden bedrijfstak daarentegen niet gebruikelijk is en de onderhavige onderneming dus een uitzonderingspositie bekleedt, mag de marktprijs voor het betreffende artikel in rekening worden gebracht, mits daarbij het boven de fabricage-kosten uitgaande bedrag afzonderlijk wordt vermeld.

De prijzen mogen slechts met een afschrijvingsquotum, overeenkomstig de „verbrauchsbedingte” slijtage van het productie-apparaat, worden belast. Voor afschrijving van installaties voor bijzondere doeleinden kan toestemming worden gegeven. De kosten, bij nieuwe constructies aan proefnemingen verbonden, kunnen als kostprijsfactor worden opgenomen. Het verdient echter aanbeveling, deze kosten door een vergoeding in één keer en niet door een opslag op den kostprijs te berekenen. Kosten van licenties mogen als kostenfactor worden opgenomen, terwijl provisie en dergelijke vergoedingen aan vertegenwoordigers in redelijke hoogte in den kostprijs kunnen worden ver- werkt. Met betrekking tot de loonen is voorgeschreven, dat „übertarifliche Löhne” slechts in aanmerking mogen worden genomen, indien de betaling er van verplicht is.

Calculatie van den winstopslag.

Bij de calculatie van den winstopslag moet men met de volgende uitgaven rekening houden:

1. een redelijke rente van het in de onderneming werk- zame, noodzakelijke bedrijfskapitaal, alsmede een ver- goeding voor het ondernemersrisico, welke per bedrijfstak en onderneming kan wisselen;
2. de op het bovengenoemde bedrijfskapitaal vallende directe belastingen, met uitzondering van de inkomsten- en bedrijfsbelasting²⁾;
3. „Ausfuhrförderungszahlungen”, d.w.z. betalingen ter bevordering van den export;

²⁾ Deze laatste moet echter wel onder de bedrijfskosten worden gerekend.

¹⁾ „De Duitse prijspolitiek”, in E.-S.B. van 29 Oct. '41.

4. openbare giften tot een redelijk bedrag.

Daar de rente voor het vreemde kapitaal in post 1 is opgenomen (weliswaar niet berekend op grondslag van de in feite betaalde rente, maar uitsluitend volgens een rentevoet, welke gelijk is aan de rente van staatsleeningen op langen termijn), wordt deze categorie niet onder de kosten opgenomen. Dit geldt wel voor de bedrijfsbelasting (de inkomstenbelasting mag in het geheel geen element van den verkoopprijs vormen).

Onder de algemeene kosten vallen de „Fertigungsgemeinkosten” en de „Verwaltungs- und Betriebsgemeinkosten”. Voor elke kostencategorie worden nadere richtlijnen inzake de bepaling gegeven. Hiervoor moge echter naar de L.S.Ö. worden verwezen. Het zij voldoende hier op te merken, dat de algemeene kosten moeten worden gesplitst naar „Kostenarten” en „Kostenstellen” (kostensoorten en kostenplaatsen), waarbij als grondslag geldt, dat de kosten aan die plaatsen moeten worden toegekend, waartoe zij behooren. Verrekeningssleutels mogen hiertoe slechts worden gebruikt, indien zij „den betrieblichen Verhältnissen und insbesondere der tatsächlichen Kostenbeanspruchung der Kostenstelle durch die nachgelagerten Kostenstellen oder die Kostenträger entsprechen.”

De „Kriegswirtschaftsverordnung”.

Aldus was de situatie op het gebied der prijspolitiek in Duitschland, toen het uitbreken van den oorlog een scherpere wending in de te voeren politiek tot dringenden eisch maakte. De Preisstopverordnung vormde den grondslag voor de prijspolitiek. Zij was op verschillende gebieden ingeperkt door bijzondere verordeningen, zooals de „Auslandswarenpreisverordnung”, de „Preisbindungsverordnung”, welke de verkoopprijzen van kartels e.d. regelde, de „R.P.Ö.”, „L.S.Ö.”, enz. Voorts waren voor bijzondere bedrijfstakken speciale prijsregelingen afgekondigd, zooals de „Spinnstoffverordnung”, „Lederverordnung”, „Metallpreisverordnung”, evenals op het geheele gebied der agrarische voortbrenging, en tenslotte een groot aantal meer incidenteele regelingen met betrekking tot bepaalde producten, halffabrikaten of grondstoffen of ten aanzien van bepaalde producenten.

De oorlog bracht den eisch naar voren, dat elke oorlogswinst moest worden vermeden. In zijn rede op 3 September 1939 sprak Hitler de bekende woorden: „Wenn der Soldat an der Front kämpft, soll niemand am Kriege verdienen”. En dan verder: „Wer daher glaubt, sich in diesen schicksalhaften Monaten oder Jahren bereichern zu können, erwirbt kein Vermögen, sondern holt sich den Tod”. De doeleinden der prijspolitiek treden duidelijk naar voren in de woorden van Reichswirtschaftsminister Funk: „Wenn der Kriegsbedarf gewaltig steigt, muss der Privatbedarf entsprechend eingeschränkt werden. Im anderen Falle leben wir von der Substanz des Volksvermögens und werden ärmer. . . Der Schlüssel hierzu liegt in der Art, wie der Krieg finanziert wird”. Na de nadeelen van inflatie en deflatie te hebben uiteengezet, merkt hij op, dat deze gevaren niet behoeven te dreigen. „Wir haben Preise und Löhne fest in der Hand, und können die Aufträge sowohl wie den Geld- und Kreditstrom so dirigieren, wie wir es für notwendig halten”³⁾.

Door de „Kriegswirtschaftsverordnung” van 4 September 1939 (K.W.V.O.) worden de loonen en salarissen op verschillende wijzen belangrijk gekort, zoowel door het nalaten van bijslagen en dergelijke — sedertdien echter weer hersteld — alsook door verhooging van de directe en indirecte belastingen. Aldus wordt de koopkrachtige vraag van de zijde der consumenten in overeenstemming met de behoeften der oorlogvoering verminderd. Indien het gelukt, de koopkrachtige vraag aan te passen aan het verminderde aanbod van goederen voor den civielen sector, is het doel, nl. de stabiliteit van het prijsniveau, zoo al niet

bereikt, dan toch aanmerkelijk nader gebracht. De „K.W.V.O.” regelt dan ook de oorlogsbelastingen, de loonen in oorlogstijd, alsmede de prijzen in oorlogstijd. Op dit laatste hoofdstuk zullen wij in het bijzonder onze aandacht vestigen.

Het richtsnoer voor de vorming der prijzen.

Richtsnoer voor de vorming der prijzen is § 22 van de „K.W.V.O.”: het beginsel van de „kriegsverpflichtete Volkswirtschaft”. Hiervan wordt in Runderlasz No. 135/40 van 6 November 1940 gezegd: „Nach dieser Vorschrift, dem Preisgrundgesetz des Krieges, hat jeder Wirtschaftler im Deutschen Reich die gesetzliche Pflicht, sein Preisgebaren von sich aus mit der durch den Krieg für die Gesamtheit des Deutschen Volkes geschaffenen Lage im Einklang zu bringen und zu halten; er hat fortlaufend und in jedem Einzelfall zu prüfen, nicht nur ob seine Preisstellung den erlassenen Preisregelungen entspricht, sondern darüber hinaus ferner, ob der nach diesen Vorschriften gebildete Preis angesichts der Pflichten, die der Krieg jedem einzelnen auferlegt, gerechtfertigt ist”.

De verhouding van § 22 der „K.W.V.O.” tot de andere prijsverordeningen is hiermede duidelijk aangegeven. Indien een prijs in overeenstemming is met bijvoorbeeld de „Spinnstoffverordnung”, „Lederverordnung” of andere bijzondere regelingen, zal hij in het algemeen aan den eisch van een „kriegsverpflichteten Preis” beantwoorden, waarmede echter niet is gezegd, dat de aanwezigheid van bijzondere regelingen ontheft van den plicht, vermeld in § 22 van de „K.W.V.O.”⁴⁾. Hetzelfde geldt ten aanzien van de Preisstopverordnung: is een prijs op een onbillijk hoog peil „gestopt” of treden er tengevolge van kosten degressie overmatig hooge winsten op, dan moet op grond van § 22 van „K.W.V.O.” de prijs dienovereenkomstig worden verlaagd⁵⁾. Fixe-prijzen worden echter niet door den plicht tot prijsverlaging aangetast, terwijl men ook niet beneden de minimumprijzen mag gaan.

De prijzen en vergoedingen voor goederen en diensten van elken aard moeten worden verminderd, in zooverre als gevolg van maatregelen van den Staat besparingen optreden; zulke mogelijkheden van besparing zijn: loonkortingen, vermindering van buitengewoon hooge sociale lasten ten bate van de arbeiders, besparing op kosten van inkoop van grond- en hulpstoffen (bijvoorbeeld door een oneconomisch geworden tusschenhandel uit te schakelen) en prijsverlaging van halffabrikaten.

Traagheid in de toepassing van deze richtlijnen wordt als overtreding beschouwd. Evenzeer geldt als overtreding, indien men de door den oorlog noodzakelijk geworden wijzigingen in productie of in samenstelling der producten benut ter verkrijging van een hoogere winst, of indien men de goederenschaarschte gebruikt om waardelooze of onnutte goederen te produceeren of te verhandelen. In het bijzonder is het overgaan naar slechtere kwaliteiten of kleinere hoeveelheden bij handhaving van den prijs ongeoorloofd.

Ter vermindering van twijfel is voorts bepaald, dat risicomarges voor algemeene oorlogsriscico's niet in de kostprijscalculatie mogen worden opgenomen. Zulke risicomarges zouden bijvoorbeeld betrekking kunnen hebben op het gevaar van bedrijfsstoring door oorlogshandelingen en op de latere omschakeling van het bedrijf op vredesproductie. Hetzelfde geldt voor de verrekening van werkelijk geleden verliezen en kosten van vervanging als gevolg van de vernietiging van productiemiddelen en voorraden grondstoffen en halffabrikaten. Hierbij is overwogen, dat in den oorlog een ieder op eigen aansprakelijkheid het gevaar van verliezen aan privaat-eigendom en bedrijfsvermogen draagt. Uit dit standpunt volgt, dat ook verzekeringspremies, opslagen voor assurantie voor eigen rekening of bijzondere afschrijvingen inzake oorlogshande-

³⁾ Conform redevoering van Dr. Funk op de Weenske jaarbeurs van 14 October 1939.

⁴⁾ Cfm. Erlasz dd. 9 September 1939, § 6.

⁵⁾ Cfm. Runderlasz Nr. 135/40, dd. 6 November 1940.

lingen niet toelaatbaar zijn ⁶⁾.

Zoals reeds bij de „Preisstopverordnung” is opgemerkt, is het sinds de invoering der „K.W.V.O.” niet meer toegestaan, een eenmaal beneden den stopprijs gedaalden prijs automatisch wederom tot den stopprijs van 17 October 1936 te verhooogen. Zulk een wederverhooogen is slechts geoorloofd tot het niveau van 1 September 1939, indien dat niveau lager was dan in October 1936. Een verhooogen van een prijs, welke sinds 1 September 1939 is gedaald, is uiteraard slechts dan toegestaan, indien zij het gevolg is van een geoorloofde kostenvermeerdering. De situatie is derhalve aldus, dat een nieuwe datum van prijsstop, nl. 1 September 1939, is ingelascht.

Gebonden en monopolieprijsen.

Het voorschrift van § 22 geldt ook voor gebonden prijzen en de prijzen van bedrijven met monopolistische positie. In zoverre zulke bedrijven winsten ontvangen, welke volgens § 22 niet toelaatbaar zijn, dienen zij alles in het werk te stellen om zulke winsten te vermijden. Voor prijsverlaging, welke door het kartel dient plaats te vinden, is echter toestemming van den Reichskommissar noodzakelijk. In het bijzonder bestaat de plicht tot prijsverlaging, indien de desbetreffende bedrijven slechts kunnen worden in stand gehouden door de prijsbinding of als gevolg van een bijzondere werkzaamheid van den desbetreffenden bedrijfstak. Het gaat hier derhalve om de grensbedrijven en de extra-marginale bedrijven, welke tengevolge van overbezetting van den bedrijfstak hun productie kunnen voortzetten.

De kartels dienen hun prijzen te baseeren niet op het ongunstigst werkende bedrijf, maar op het middelgoede bedrijf, waarbij bovenbedoelde categorie van extra-marginale ondernemingen buiten beschouwing dient te blijven (conform Erlasz dd. 9 September 1939). Welke maatregelen in dit verband tegenover deze extra-marginale bedrijven dienen te worden genomen (stillegging, omschakeling, overname of subsidieering door het kartel), zal in elk afzonderlijk voorkomend geval door den Prijzencommissaris worden beoordeeld.

Verlaging der verkoopprijzen of afvoering der winst.

Indien een verkoopprijs strijdig met de desbetreffende voorschriften der „K.W.V.O.” moet worden geacht, kan de ondernemer op tweeërlei wijze optreden: hij kan de verkoopprijzen verlagen of ook de overtollige winst afvoeren ⁷⁾.

Hierover zijn nadere voorschriften gegeven in eenige „Anweisungen zur Durchführung des §§ 22 ff. „K.W.V.O.”, welke in den loop van 1941 zijn gegeven. Deze „Anweisungen” zijn voorafgegaan door den Runderlasz No. 135/40 dd. 6 November 1940, welke reeds eerder is genoemd en waaruit de belangrijkste gedeelten reeds zijn overgenomen. De aanleiding tot de uitvaardiging van dezen Runderlasz, alsmede van de „Anweisungen” is gelegen in de omstandigheid, dat de prijsdiscipline in den loop van het eerste oorlogsjaar eenigszins was verslapt. In deze „Anweisungen” treedt in het bijzonder de toepassing van den calculatiestop naar voren. Het volgende is in dit verband uit deze „Anweisungen” voor ons van belang.

„Anweisungen”.

In de „Anweisung zur Durchführung der §§ 22 ff. der „K.W.V.O.” im Bereich der Reichsgruppe Industrie”, als „Anlage 1” gepubliceerd bij den Runderlasz No. 28/41 dd.

⁶⁾ Cfm. Erlasz dd. 9 September 1939 betreffende Kriegspreise Abschnitt IV der K.W.V.O.

⁷⁾ Onder het afvoeren, afroemen of afstaan van de overwinst, wordt verstaan de verplichte afdracht van de overwinst door de onderneming aan de staatskas. Op grond van Runderlasz no. 67/41 dd. 20 Aug. 1941 § 16, dienen de betreffende bedragen te worden afgedragen aan den ontvanger, in wiens ressort de onderneming is gevestigd, voorzover niet uitdrukkelijk is voorgeschreven, dat de woonplaats van den ondernemer hier beslissend is.

11 Maart 1941, zijn de navolgende richtlijnen voor de industrie ten aanzien van prijsdaling en winstafvoering voorgeschreven.

Hooge winsten wijzen er in het algemeen op, dat een onderneming in het verleden haar prijzen had moeten verlagen en voor de toekomst dient te verlagen. De prijsverlaging moet eigener beweging en zoo snel mogelijk plaats vinden. Zij kan echter worden beperkt tot een gedeelte der gevoerde artikelen; de keuze hierbij dient plaats te vinden onder inachtneming van de speciale eischen van den oorlogstoestand, zoodat in de eerste plaats verbruiksgoederen, bestemd voor de bevrediging van dringende behoeften, voor prijsverlaging in aanmerking moeten worden gebracht. Aan een onderneming kan, indien hiertoe termen aanwezig zijn, worden toegestaan de verlaging der verkoopprijzen na te laten en in plaats hiervan de winst af te voeren. Eenmaal verlaagde prijzen kunnen wederom tot het vorige niveau worden verhoogd, indien dit op grond van de „kriegsverpflichtete Volkswirtschaft” kan worden verantwoord. Voor de verlaging van die prijzen, welke ingevolge ondernemersafspraken zijn vastgesteld („gebundenen Preise”), zijn afzonderlijke richtlijnen opgesteld, waarop wij in dit verband niet nader zullen ingaan.

Een onderneming moet winsten afstaan, indien zij prijsverlagingen, tot welke zij is verplicht, heeft nagelaten. De plicht tot winstafvoering strekt zich uit tot de winsten, welke na 1 September 1939 zijn behaald. Slechts over de overblijvende winst behoeft belasting te worden betaald. Van beteekenis is voorts nog de bepaling, dat men toestemming kan verkrijgen de winsten niet af te voeren, wanneer dientengevolge prijsverhooogen kunnen worden vermeden, welke anders als gevolg van te voorziene kostenstijgingen in de toekomst zouden moeten worden toegepast.

Met betrekking tot het begrip winst is het volgende bepaald. In de eerste plaats is uitsluitend de totaalwinst van de onderneming hierbij van beteekenis en niet de winst, welke per artikel is behaald. Ten aanzien van economisch verbonden bedrijven is voorgeschreven, dat men slechts dan de totaalwinst dezer bedrijven als maatstaf mag aanvaarden, indien de verbondenheid een noodzakelijke voorwaarde voor de bedrijfsuitoefening moet worden geacht. Voorts wordt onder winst verstaan het bedrag, dat aan belasting is onderworpen. Deze mag niet door uitgaven, welke niet aan de bedrijfsvoering inhaerent zijn of vroeger niet in aanmerking werden genomen of werden verricht, worden verminderd; in het bijzonder is het verboden de winst te verminderen door het hooger opvoeren van research-kosten, van de vrijwillige sociale lasten, alsmede van de loonkosten als gevolg van het toekennen eener loonsverhooogen boven de wettelijke grenzen. Evenmin is aftrek toegestaan wegens investeringen welke boven het normale uitgaan.

Daarentegen is het wel geoorloofd, van de aan belasting onderworpen winst in mindering te brengen de afschrijvingen voor reparaties, in zoverre zij dienen ter compensering van een bestaanden achterstand in de bestellingen, of ter reserveering voor te verrichten opdrachten, welke op het oogenblik niet kunnen worden uitgevoerd.

Opvallend is, dat het behalen van een differentieele rente (ondernemerspremie) implicite is toegestaan, doordat is voorgeschreven, dat aan bedrijven met hooge kosten geringere winsten worden toegestaan dan aan ondernemingen, welke met lage kosten werken. Het voor ondernemerspremie uit te trekken bedrag mag echter niet even hoog worden vastgesteld als in de jaren van vrede; slechts zeer bijzondere prestaties van een bedrijf billijken het behalen van een differentieele rente.

Als aanknoopingspunt voor de beoordeeling, of de aldus berekende winst boven de normale moet worden geacht te zijn, kan de bedrijfswinst in een vredesjaar of de gemiddelde bedrijfswinst in een aantal vredesjaren, waarin het

desbetreffende bedrijf nog onder den invloed van de vrije concurrentie heeft gestaan, dienen. Hierbij moet men echter rekening houden met de mogelijkheid, dat deze bedrijfswinst ook in vredes tijd als gevolg van verschillende omstandigheden boven de normale kan worden geacht. Bij deze toetsing mag men met sindsdien plaatsgevonden omzetvermeerdering slechts in zooverre rekening houden, als dientengevolge het geïnvesteerde vermogen en het risico zijn gestegen of een andere hoogere prestatie kan worden aangewezen. De winst per eenheid product mag niet stijgen, zij het dan, dat in uitzonderingsgevallen door het optreden van bijzondere omstandigheden zulk een stijging kan worden toegestaan.

Het ligt in het voorname, zoals uit een mededeeling in het „Mitteilungsblatt des Reichskommissars für die Preisbildung“ blijkt⁸⁾, richtlijnen voor de bepaling van een redelijke winst geleidelijk voor alle takken van industrie samen te stellen. Daar deze richtlijnen slechts als hulpmiddel bij de beoordeeling zijn bedoeld, onthefte de publicatie dezer richtlijnen de ondernemingen niet van de verantwoordelijkheid, verbonden aan de zelfstandige beoordeeling.

Het hierboven toegepaste stelsel van winstafroaming is individualistisch; men gaat voor elk bedrijf afzonderlijk uit van de winst, behaald in een of meer normale vredesjaren, of berekend op grond van de richtlijnen voor de bepaling der geoorloofde winst. Dit stelsel noemt men wel het „Vergleichszeitensystem“; het zal in het algemeen toepassing verdienen in die bedrijfstakken, welke zeer heterogeen zijn samengesteld, zoals bijvoorbeeld de chemische industrie en de bedrijfstak van fijne mechanische en optische instrumenten⁹⁾. Een ander stelsel is nog mogelijk en is in de boven uiteengezette „Anweisungen“ ook toegepast: het „Richtpunktsystem“, hieruit bestaande, dat men, uitgaande van de winst in een of meer vredesjaren, de gemiddelde winst in den geheelen bedrijfstak berekent; de aldus ten aanzien van het kapitaal en in verband met den omzet berekende procentuele winst dient dan voor de afzonderlijke ondernemingen als maatstaf te worden aanvaard voor de noodzakelijke mate van winstafroaming, welke zij in het eigen bedrijf moeten doorvoeren. Uitdrukkelijk is bij het in uitzicht stellen van een dergelijke regeling opgemerkt, dat dit „Richtpunktsystem“ slecht een richtsnoer geeft en den ondernemer niet van de aansprakelijkheid ten aanzien van eventueel noodzakelijke, verdere afroaming der winsten ontheft.

Practische toepassing der richtlijnen.

Passen wij bovengegeven richtlijnen toe in een praktisch geval, dan komen wij tot de volgende berekening ten aanzien van het bedrag, dat een onderneming met een voor belasting in aanmerking komende winst ten bedrage van 5 miljoen RM moet afvoeren¹⁰⁾.

De navolgende bedragen mogen allereerst van de „steuerpflichtige Gewinn“ worden afgetrokken:

Körperschaftsteuer	2.000.000 RM
Rückstellung für unterlassene Reparaturen	75.000 RM
Buchgewinne durch Verkauf von Lager vorräten	25.000 RM
Unterlassene Entwicklungsarbeiten	50.000 RM
Vermögens- und Gewerbesteuern	50.000 RM
	<hr/>
	2.200.000 RM

De overblijvende winst ad 2,8 miljoen moet worden getoetst aan de hand van de richtlijnen voor de bereke-

⁸⁾ Cfm. „M.R.P.“, No. 20, dd. 19 Mei 1941, blz. 281: „Bedeutung von Gewinnrichtpunkten für die Ermittlung des angemessenen Gewinns“.

⁹⁾ Cfm. Deutsche Volkswirt, dd. 30 Mei 1941, blz. 1245/6.

¹⁰⁾ Dit geval is ontleend aan een artikel in „Der Deutsche Volkswirt“, dd. 21 Maart 1941, blz. 932—933.

ning der geoorloofde winst. Voor rente mag in rekening worden gebracht een bedrag, gelijk aan 4,6 pCt. van het voor de bedrijfsvoering noodige vermogen, vermeerderd met de belastingen, welke hierop rusten. Bovendien wordt nog rekening gehouden met een „Wagniszuschlag“ en een vergoeding voor ondernemerswerkzaamheid (ondernemersloon), resp. te waardeeren op $1\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ en op 1 — $2\frac{1}{2}$ pCt., afhankelijk van den aard van productie. Teneinde de basis van het geïnvesteerde vermogen te vervangen door die van den kostprijs, moet rekening worden gehouden met het aantal malen, dat het vermogen per jaar wordt omgezet. Bij een eenmaligen vermogensomslag wordt het geoorloofde rendement op ca. 8 pCt. gesteld, bij een tweemaaligen omzet op ca. 4 pCt. enz. Indien wordt verondersteld, dat de bedoelde onderneming een jaaromzet van 12 miljoen RM heeft, dat de vermogensomzet eenmaal per jaar plaats vindt en dat voor risico en ondernemersloon 5 pCt. van den omzet wordt toegestaan, dan is de toelaatbare winst te berekenen op 13 pCt. van 12 miljoen RM of 1,56 miljoen RM. Afgevoerd dient dus te worden $2,8 - 1,56 = 1,24$ miljoen RM.

Voorschriften voor handel en handwerk.

Na de voorgaande uitgebreide behandeling van het ten aanzien van de industrie toegepaste systeem van prijsverlaging, subsidiair winstafvoering, kunnen de beschouwingen ten aanzien van het bij den handel en voor het handwerk toegepaste systeem kort zijn, daar de richtlijnen, welke voor elk der categorieën zijn aangegeven, in het algemeen gelijklopend zijn.

Op de eerste plaats is er een afwijking tusschen de voor de industrie en den handel getroffen regelingen ten aanzien van de toelaatbaar gestelde winst bij de efficiënt en de minder efficiënt werkende ondernemingen. Terwijl in de industrie rekening moet worden gehouden met de efficiency van het bedrijf, zoodat de efficiënt werkende bedrijven door middel van een differentieele premie een extra-winst kunnen genieten en de inefficiënte ondernemingen met een lagere winst genoegen dienen te nemen, wordt de handel minder streng behandeld.

Belangrijk is voorts nog de volgende afwijking. Terwijl voor de industrie is voorgeschreven, dat de omzetstijging slechts een hoogere totaalwinst der onderneming rechtvaardigt, indien het risico of het geïnvesteerde vermogen is gestegen en in vrijwel geen enkel geval de winstmarge per eenheid product mag toenemen, is met betrekking tot den handel bepaald, dat bij een omzetvermeerdering ten beloope van 25 pCt. ook de winstom dienovereenkomstig procentueel (derhalve ten hoogste met 25 pCt.) mag stijgen. Bij een grootere stijging van den omzet wordt de meer behaalde winst afgeroomd. Indien de winst daarentegen gelijk blijft aan of minder is dan per 1 September 1939, dient slechts dat winstbedrag te worden afgestaan, waarmede de behaalde winst de winst in de basisperiode overschrijdt; de winst per eenheid product kan dientengevolge dus stijgen.

Van een bespreking van eenige andere afwijkingen, welke overigens minder belangrijk zijn, zullen wij in dit bestek afzien. De vergelijkingsjaren voor de onderscheidene takken van handel zijn aangegeven in de „Anweisung zur Durchführung des §§ 22 der K.W.V.O. im Bereich des Handels dd. 15 Juli 1941.“

Tenslotte is het nog van belang te wijzen op de met betrekking tot het handwerk gegeven richtlijnen. Deze zijn in den Erlasz dd. 17 Juli 1941 verenigd en zijn ongeveer gelijklopend aan de voor de industrie gegeven richtlijnen. Als afwijkingen moeten in het bijzonder de navolgende bepalingen worden vermeld. Grondslag voor de beoordeeling inzake de toelaatbaarheid van de winst is de in het jaar 1938 behaalde winst, tenzij deze bijzonder hoog was. Indien de eventueel af te voeren winst minder dan 1000 RM bedraagt, behoeft dit bedrag niet te worden afgestaan, maar moet het voor prijsdaling worden aange-

wend. Ondernemingen, waarvan de omzet in 1939 en 1940 minder dan 50.000 RM heeft bedragen, behoeven eveneens de gemaakte overwinst niet af te voeren; zij zijn echter ook verplicht de prijzen dienovereenkomstig te verlagen.

Ook banken en assurantie-ondernemingen zullen bij de „winst-afroaming” worden betrokken. Details zijn te dezer zake echter nog niet vastgesteld, daar de winstberekening voor deze ondernemingen in het algemeen gecompliceerder is dan bij de bovengenoemde branches. Voor de vrije beroepen met een sterk zakelijken inslag zullen eveneens richtlijnen voor de winstafroaming worden uitgevaardigd. Tot deze beroepen zullen o.m. worden gerekend: bouwkundige ingenieurs, architecten, boekhandelaars en uitgevers. De omstandigheden bij de handelsvertegenwoordigers en reizigers op provisie-basis zullen nader worden bezien. Doktoren en tandartsen zullen waarschijnlijk buiten beschouwing worden gelaten, daar voor hen reeds eerder op grond van het oorlogsrecht richtlijnen zijn vastgesteld.

Samenvatting.

In bovenstaande beschouwing over de ontwikkeling van de Deutsche prijspolitiek gedurende de laatste jaren moesten verschillende aspecten buiten beschouwing worden gelaten. Hierbij is in het bijzonder te denken aan de regeling, welke voor import-artikelen en export-goederen is getroffen, aan de regeling van de prijzen, welke ingevolge ondernemersafspraken zijn vastgelegd (de zgn. „gebonden prijzen”), aan de voorschriften ten aanzien van vervoer-tarieven en de overige aan de expeditie verbonden vergoedingen. Voorts is geen aandacht geschonken aan de voorschriften, welke in het bijzonder op de prijscontrole betrekking hebben, zooals de regeling van het „prijzen” van goederen, de plicht om inlichtingen inzake de prijsvorming te geven en de vereischten voor een deugdelijke administratie. Ook de regeling inzake de verdeeling van de kosten, welke de overheid voor de prijsvorming en prijscontrole moet maken, zou van beteekenis kunnen zijn.

Bovenstaande uiteenzettingen beoogen, aan de hand van de belangrijkste voorschriften de ontwikkeling van prijsstop naar calculatiemethode te onderstrepen. De eischen van den oorlog hebben deze ontwikkeling slechts gestimuleerd. De hiaten, welke een regeling, die uitsluitend op de vaststelling van maximum-prijzen is gebaseerd, bezit, hebben echter in eerste instantie tot die evolutie geleid. Wij zagen reeds, dat één dezer hiaten werd gevormd door de mogelijkheid, de prijsvoorschriften te ontduiken door de fabricage van goederen, welke van de op den stopdatum voortgebrachte of verkochte goederen afwijken. Een ander bezwaar is echter gelegen in de veelheid van de voortbrengselen — in het bijzonder in bedrijfstakken, waar een groot aantal variaties en dessins optreedt, komt dit bezwaar naar voren — maar bovendien moet men in dit verband nog denken aan de productie van enkele stuks, welke als regel op bestelling plaats vindt. Ook de regeling van de marges van den tusschen- en detailhandel geeft moeilijkheden tengevolge van de groote verscheidenheid der usanties (kortingen, leverings- en betalingsvoorwaarden), de voorraadvorming, etc. Met deze moeilijkheden voor oogen is de overgang naar de calculatiemethode begrijpelijk. Slechts één schrede verder behoeft te worden gedaan om uiteindelijk de controle op de in een boekjaar behaalde winst in het centrum te plaatsen. Deze stap heeft men in Duitsland met de uitvoeringsvoorschriften van de „K.W.V.O.” gedaan. In dit licht bezien, kan men slechts tot de conclusie komen, dat de prijsstopbepalingen, welke eertijds het raam van de geheele prijspolitiek vormden, thans nog slechts een secundaire functie vervullen. Hun voornaamste beteekenis schuilt nu nog in de garantie, dat de verkoopprijzen van onderscheidene gevoerde artikelen, mede gezien hun reëlen kostprijzen, niet te ver zullen uiteenloopen.

E. WIEGAND.

HET GEBOORTECIJFER IN NEDERLAND SEDERT 1920¹⁾.

Wanneer men het geboortecijfer, zooals dit zich gedurende de laatste 20 jaren in Nederland heeft ontwikkeld, volgt, dan ziet men dit van een nog betrekkelijk hoog peil in 1920 regelmatig inzinken tot het niveau van heden ten dage.

Het jaar 1920, waarin tengevolge van een zeer hoge huwelijksfrequentie in 1919 en ten deele ook in 1920 niet minder dan ruim 195.000 kinderen levend ter wereld kwamen — een aantal, dat tevoren nimmer was bereikt en ook later niet meer is voorgekomen — gaf als gemiddeld geboortecijfer 28.4 per mille. Ook 1921 vertoonde met 191.440 levendgeboren kinderen, overeenkomstig met 27.7 p. m., nog een hoog cijfer, doch daarna zette een geregelde daling in, om in 1933 aan te landen op 20.8 p. m., een geboortecijfer, dat zich in de volgende jaren tusschen 20 en 21 p. m. zou gaan voortbewegen. In 1937 was dit cijfer met 19.7 p. m. voor het eerst lager dan 20 p. m.

Het geboortecijfer is het totaal van twee waarden en wel van het aantal voor het eerst uit een huwelijk geboren kinderen („eerstgeborenen”) en van het aantal tweede, derde, enz., kinderen, die uit een huwelijk worden geboren („latergeborenen”). Elk van deze rubrieken heeft, gelijk uit het onderstaande staatje blijkt, op eigen wijze aan het verloop van het totaal-cijfer bijgedragen.

Gemiddeld	- Aantal levendgeboren kinderen			Idem per 1000 pers. der gem. bev.			Huwelijks-cijfer
	Totaal	Van wie:		Totaal	Van wie:		
		Eerstgeborenen	Latergeborenen		Eerstgeborenen	Latergeborenen	
1920—23 ^{*)}	187523	48759	138764	26.9	7.0	19.9	8.9
1924—28	178517	44674	133843	23.9	6.0	17.9	7.6
1929—33	177348	47429	129919	22.2	5.9	16.3	7.5
1934—38	172591	49022	123569	20.3	5.8	14.5	7.5
1939	180917	53220	127697	20.6	6.1	14.5	9.2
1940	184541	57696	126845	20.8	6.5	14.3	7.6

^{*)} Levend aangegeven kinderen.

Het totaal aantal levendgeboren kinderen heeft van 1920—'23 tot 1934—'38 een daling ondergaan, waarvan men een getrouwe weerspiegeling ziet in de verhoudingscijfers per 1000 personen der gemiddelde bevolking. Daartegenover staat, dat de aantallen resp. de percentages der eerstgeborenen kinderen na een inzinking weer gingen stijgen; de aantallen latergeborenen kinderen vertoonden echter bijna steeds lager wordende cijfers.

Berekent men nu index-cijfers, welke deze beweging illustreeren, dan dient, ter wille van de vergelijkbaarheid, als uitgangspunt te worden genomen de periode 1924—'28. Immers de getallen over de jaren 1920—'23 hebben betrekking op de levendaangegeven kinderen en niet, gelijk dat na 1924 het geval is, op de levendgeborenen. Zonder meer zijn deze cijfers dus niet met elkander vergelijkbaar, omdat onder de levendgeborenen kinderen ook begrepen zijn de kinderen, die wel levend ter wereld kwamen, doch ten tijde van de aangifte niet meer in leven waren.

Vergeleken met 1924—'28 is voor de eerstgeborenen kinderen het index-cijfer in de periode 1934—'38 en de jaren 1939 en 1940 resp. 110, 119 en 127, en voor de latergeborenen kinderen 92, 95 en 94.

Rekent men vervolgens de aantallen uit de periode 1920—'23 om op basis van de levendgeborenen kinderen, dan stijgen de cijfers voor de eerst- en latergeborenen kinderen tot respectievelijk 49.813 en 139.618 en worden, op deze basis berekend, de indexcijfers over de bovengenoemde tijdvakken (1934—'38, 1939 en 1940) voor de eerstgeborenen: 98, 107 en 116, terwijl deze voor de latergeborenen kinderen komen te luiden: 88, 92 en 91.

Uit de per 1000 personen der gemiddelde bevolking

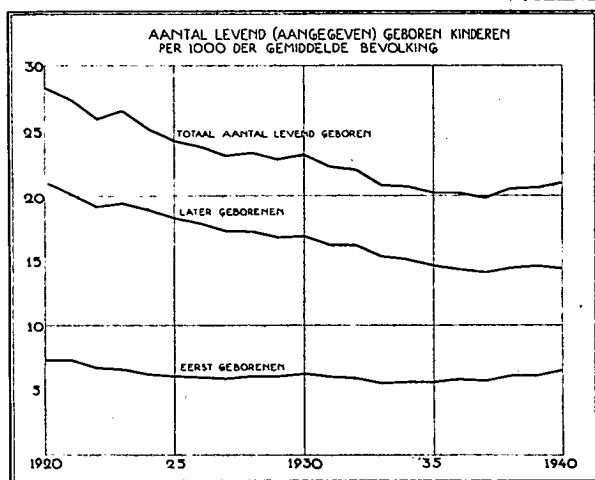
¹⁾ Ontleend aan gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

berekende verhoudingscijfers van het aantal geboren blijkt duidelijk, hoezeer de daling van het aantal later uit een huwelijk geboren kinderen uiteindelijk van invloed is geweest op de inzinking van het totaal-cijfer van de levend ter wereld gekomen kinderen.

In elk der beide jaren 1920 en 1921 staat het geboortecijfer der eerstgeborenen kinderen met 7.3 p. m. op een zeer hoog niveau, terwijl men in dezelfde jaren voor de latergeborenen kinderen als gemiddeld 21 en 20.1 vindt. Beide groepen slaan nadien een dalende richting in. Het cijfer van de eerstgeborenen bereikt in 1927 met 5.8 p. m. een dieptepunt, om vervolgens weer te stijgen tot 6.2 p. m. in 1930. In 1933 wordt met 5.5 p. m. het laagste punt bereikt, waarop echter geleidelijk weer een stijging volgt tot het peil van 1940 (6.5), dat sterk onder den invloed staat van de zeer hooge huwelijksfrequentie in 1939, toen per 1000 inwoners gemiddeld 9.2 huwelijken tot stand kwamen, tegen 7.7 in het jaar daarvoor.

Geheel anders is het verloop geweest van het pro-millecijfer van de latergeborenen kinderen, dat, grafisch in beeld gebracht, vrijwel recht toe recht aan — een enkele maal stagnerende deze beweging even — inzakt tot het peil van ruim 14 pro mille in 1940.

Vergelijkt men het aantal huwelijken en het aantal eerstgeborenen kinderen, dan ziet men telkenjare een parallel-beweging, waarvan de voornaamste trekken hierboven werden samengevat.

De ontwikkeling in de verschillende provincies.

Bij splitsing van het geboortecijfer naar de verschillende gedeelten van het land en naar groepen van gemeenten verkrijgt men zeer uiteenlopende cijfers, welke,

zooewel vergeleken met het verleden als in onderling verband gezien, hier en daar belangrijke verschillen vertoonen.

In de behandelde periode — vroeger waren de verhoudingen anders — blijken de hoogste geboortecijfers gevonden te worden in Drenthe, Noord-Brabant en Limburg, en, al zijn de verschillen met het uitgangspunt van dit onderzoek soms groot, deze gewesten bleven aan de spits. De laagste gemiddelden in 1920—'23 werden in Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland aangetroffen. Dit bleef voor Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland ook later het geval, terwijl bovendien Groningen tot deze groep is gaan behooren; Friesland daarentegen begon in den loop der jaren een in verhouding iets gunstiger gemiddelde te vertoonen. Deze combinatie is te merkwaardiger, omdat Noord- en Zuid-Holland beide provincies zijn met zeer aanzienlijke grote-stadsbevolkingen, wat van zeer veel invloed is geweest op het geboortecijfer, terwijl daarentegen de beide andere provincies typische landbouwgebieden zijn, met een zeer geringe concentratie van bevolking in grote gemeenten. In deze laatste gevallen speelt voornamelijk de leeftijdsopbouw van de bevolking een niet te onderschatten rol.

Naar de verschillende gemeente-groepen verdeeld, geven de beide rubrieken met minder dan 20.000 inwoners de hoogste, en de drie met meer dan 100.000 inwoners de laagste geboortecijfers.

In het algemeen genomen waren de geboortecijfers in de periode 1934—'38 het laagst en volgde er in de beide jaren nadien een lichte verbetering. In 1940 is het gevolg van de zeer belangrijke huwelijksfrequentie gedurende 1939 te herkennen, maar voor de toekomst zal het de vraag blijven, welken invloed de thans heersche omstandigheden in dit opzicht zullen hebben op de huwelijks- en geboortecijfers. Hoewel ten deze voorspellingen zeer moeilijk zijn, staat reeds vast, dat over de eerste zeven maanden van 1941 het geboortecijfer (21.1 p. m.) hooger was dan het overeenkomstige in 1940 (20.9 p. m.), terwijl de huwelijkscijfers over dezelfde periodes resp. 7.5 en 7.9 p.m. bedroegen.

Bepaalt men zich tot een vergelijking tusschen de periodes 1924—'28 en 1934—'38, dan zijn de verschillen in de totaal-cijfers het grootst in Drenthe en Limburg en vervolgens in Noord-Brabant, Overijssel, Zuid-Holland, Groningen en Utrecht. Verder blijkt, dat het geboortecijfer in de gemeenten met 50.000—100.000 inwoners het minst achteruit liep.

Splitst men vervolgens deze cijfers naar eerst- en latergeborenen kinderen, dan verkrijgt men de opstelling zooals in onderstaande tabel is weergegeven.

Uit deze tabel blijkt, dat in de verschillende provincies, waar het om de zuivere aantallen gaat, de variaties in de percentages bij de eerstgeborenen en die bij de later-

	Levendgeboren kinderen per 1000 personen der gemiddelde bevolking					Eerstgeborenen kinderen						Latergeborenen kinderen											
						Indexcijfers der aantallen 1924-28 = 100			Per 1000 personen der gemiddelde bevolking			Indexcijfers der aantallen 1924-28 = 100			Per 1000 personen der gemiddelde bevolking								
	1920—23	1924—28	1934—38	1939	1940	1934—38	1939	1940	1920—23	1924—28	1934—38	1939	1940	1934—38	1939	1940	1920—23	1924—28	1934—38	1939	1940		
Provincies																							
Groningen	26.4	22.8	19.1	19.0	19.8	109	111	117	7.4	6.1	6.2	6.2	6.5	91	100	91	19.0	16.7	12.9	12.8	13.3		
Friesland	25.1	22.9	20.7	21.5	20.5	103	99	107	6.7	6.0	5.9	5.9	6.1	83	83	83	18.4	16.9	14.8	15.6	14.4		
Drenthe	33.5	28.7	23.1	22.4	22.4	104	117	121	7.8	6.0	5.8	6.4	6.5	84	80	79	25.7	22.2	17.3	16.0	15.9		
Overijssel	27.5	24.9	21.0	21.3	21.5	110	120	126	7.2	6.2	5.8	6.2	6.4	93	96	97	20.3	18.7	15.2	15.1	15.1		
Gelderland	26.4	24.5	21.2	21.2	21.5	110	120	126	6.9	5.8	5.7	6.0	6.2	93	95	96	20.5	18.7	15.5	15.2	15.3		
Utrecht	27.5	23.2	19.6	20.7	20.8	127	135	145	6.9	5.8	5.9	6.2	6.6	96	104	103	19.6	17.4	13.7	14.5	14.2		
Noord-Holland	23.0	20.6	17.2	18.2	18.4	108	121	133	7.0	6.2	5.8	6.2	6.8	91	98	97	16.0	14.4	11.4	11.6	11.6		
Zuid-Holland	25.6	22.2	18.4	19.0	19.4	108	120	134	7.0	6.0	5.7	6.6	6.9	89	93	73	18.6	16.2	12.7	12.8	12.5		
Zeeland	24.4	20.6	17.6	18.1	18.1	99	103	108	6.6	5.6	5.4	5.6	5.9	83	85	83	17.8	15.0	12.2	12.5	12.2		
N.-Brabant	32.5	29.8	25.9	25.5	25.9	116	124	137	6.8	5.7	5.5	5.7	6.2	102	104	104	25.7	24.1	20.4	19.8	19.7		
Limburg	32.5	29.8	24.7	24.5	24.6	113	118	131	7.4	5.9	5.7	5.8	6.4	94	95	94	25.5	23.9	19.0	18.7	18.2		
Gemeenten																							
beneden 5.000 inw.	29.0	26.4	22.8	23.0	22.8	88	96	101	6.7	5.7	5.4	5.8	5.9	80	81	80	22.3	20.7	17.4	17.2	16.9		
5.000—20.000 „	29.0	25.9	22.4	22.5	22.6	117	125	134	6.9	5.9	5.7	5.9	6.2	102	105	103	22.1	20.0	16.7	16.6	16.4		
20.000—50.000 „	27.5	24.2	20.1	21.2	21.1	90	100	109	7.5	6.2	6.0	6.5	7.0	72	78	76	20.0	18.0	14.1	14.7	14.1		
50.000—100.000 „	24.4	21.4	20.7	20.4	21.3	162	172	195	7.2	5.9	6.2	6.3	7.0	140	141	149	17.2	15.5	14.0	14.1	14.3		
boven 100.000 „	22.6	19.5	15.9	16.5	17.1	115	127	140	7.1	6.2	5.8	6.3	6.9	94	97	98	15.5	13.5	10.1	10.2	10.2		

geborenen hier en daar nogal uiteenloopen. Wat de *eerstgeborenen kinderen* betreft, komen de verschillen tusschen de perioden 1924—'28 en 1934—'38 het sterkst tot uiting in Utrecht (+ 27 pCt.), Noord-Brabant (+ 16 pCt.), Limburg (+ 13 pCt.) en in Overijssel en Gelderland (elk + 10 pCt.). (In 1939 en 1940 accentueert deze beweging zich nog verder en is bv. het verschil voor de provincie Utrecht vergroot tot 45 pCt.). Alleen Zeeland heeft aan deze stijging niet medegedaan.

In deze provincie, evenals in Friesland, is bij vergelijking van 1924—'28 met 1934—'38 de daling van het aantal *latergeborenen kinderen* het sterkst (— 17 pCt.), terwijl verder Drenthe (— 16 pCt.) en Zuid-Holland (— 11 pCt.) in dit opzicht elk een daling met meer dan 10 pCt. achter den rug hebben. In alle andere provincies, behalve in Noord-Brabant, dat een stijging kon registreeren, zijn de absolute getallen in 1934—'38 wel lager dan in 1924—'28 en a fortiori lager dan in de vier jaren tusschen 1920 en 1923, maar nergens is in de behandelde periode het verschil grooter geweest dan 10 pCt. Behalve in Noord-Brabant, Utrecht en deels ook Groningen, ziet men verder, dat het aantal latergeborenen kinderen in 1939 en 1940 ten achter blijft bij 1924—'28. Dit is vooral het geval geweest in Drenthe, Zuid-Holland, Zeeland en Friesland.

De index-cijfers betreffende de gemeenten werden volledigheidshalve opgenomen, maar hebben in zooverre minder beteekenis dan die betreffende de provincies, omdat de gemeentelijke gegevens, als gevolg van de wijzigingen in de samenstelling van de groepen door bevolkingstoename en overgang naar een hoogere groep, vooral van 1920 op 1921 en verder van 1930 op 1931 — bij gelegenheid van de volkstellingen worden nl. de groepen opnieuw ingedeeld —, groote afwijkingen te zien geven.

Komende tot de eigenlijke geboortecijfers, resp. van de eerstgeborenen en de latergeborenen kinderen, dan blijkt ook in dit opzicht groote variëteit en verschil met vroegere perioden te bestaan.

Het geboortecijfer der eerstgeborenen kinderen.

Wat de *eerstgeborenen kinderen* betreft, vallen in de jaren 1920—'23 in welhaast alle gewesten de zeer hoge gemiddelden op, hetgeen een gevolg is van de in 1919 en 1920 allerwegen gestegen huwelijksfrequentie. Het record slaan hier wel Groningen, Drenthe en Limburg, een overigens merkwaardige combinatie.

Wanneer men de cijfers der afzonderlijke jaren bekijkt, dan ziet men gemiddelden, welke thans bij lange na niet meer worden bereikt. Zoo hebben in 1920 alleen Utrecht en Noord-Brabant gemiddelden, welke lager dan 7.0 p. m. zijn en Drenthe spant in dat jaar de kroon met niet minder dan 9.0 p. m.! Ook 1921 gaf nog hoge cijfers te zien, zoo bv. Groningen en Drenthe resp. met 8.2 en 8.1 p. m., maar daarna daalden deze cijfers al spoedig, en, evenals het rijksgemiddelde, daalden ook de gewestelijke cijfers tot andere proporties. Duidelijk ziet men de weerspiegeling daarvan in de periode 1924—'28.

Verhoudingsgewijs vindt men over de geheele periode (1920 tot 1940) het grootste aantal eerstgeborenen kinderen in Drenthe, Groningen, Zuid-Holland en Noord-Holland. Met het voortgaan van den tijd worden de verschillen tusschen maxima en minima geringer. Zoo is in 1920—'23 Drenthe het hoogst met een gemiddelde van 7.8 p. m. en Zeeland het laagst met 6.6 p. m., terwijl de getallen uit de periode 1934—'38 zich binnen engere grenzen bewegen, nl. 6.2 p. m. voor Groningen en 5.4 p. m. voor Zeeland. Al ligt het peil van de uitersten in 1939 iets anders, uiteindelijk zijn de onderlinge verschillen niet grooter. In 1940 is Zuid-Holland met 6.9 p. m. het hoogst en wederom Zeeland met 5.9 p. m. het laagst.

Ten aanzien van de vijf groepen van gemeenten blijkt, dat er een grens loopt bij een inwonertal van minder of meer dan 20.000 zielen; bij gemeenten van minder dan 20.000 zielen is, behoudens een enkele uitzondering, het

geboortecijfer steeds het laagst. De onderlinge verschillen tusschen de vijf groepen zijn echter niet zoo groot als die, welke tusschen de gewesten worden gevonden.

Hoewel de gemiddelden van de gemeenten met meer dan 100.000 zielen op zichzelf en onderling sterk wisselen, valt als algemeene lijn op te merken, dat de cijfers per mille van Amsterdam (1940 : 7.1), Rotterdam (7.2) en Eindhoven (7.8) in het algemeen hooger zijn dan die van Den Haag (6.4), Utrecht (6.7), Haarlem (6.7) en Groningen (6.3).

Het geboortecijfer der latergeborenen kinderen.

Het geboortecijfer van de *latergeborenen kinderen* heeft algemeen een dalende lijn gevolgd. Men kan gedurende de verschillende perioden drie groepen onderscheiden, nl. met de hoogste, middelmatige en laagste gemiddelden. Tot de eerste groep behooren Noord-Brabant, Limburg en Drenthe. Een cijfer, dat zich om en nabij het rijksgemiddelde beweegt, vindt men in Gelderland, Overijssel, Utrecht, Friesland en Groningen, terwijl de laagste gemiddelden aangetroffen worden in Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Hoezeer de gemiddelden gedurende de laatste 20 jaren ook daalden, steeds herkent men deze drie groepen. In slechts enkele gevallen neemt men van 1939 op 1940 een verbetering der gemiddelden waar, in het algemeen zijn de voor 1940 gevonden waarden lager dan die van 1939. Hetzelfde ziet men in de verschillende groepen van gemeenten, waar van 1939 op 1940 het gemiddelde der grootste gemeenten gelijk bleef, in de gemeenten met 50.000—100.000 zielen in lichte mate steeg, maar voor het overige daalde.

Zeer laag blijven de gemiddelden van Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland, waarvan de beide eerste sterk onder den invloed staan van de vier daarin gelegen groote gemeenten, elk met meer dan 100.000 inwoners, waarvan, blijkens onderstaand overzicht, Amsterdam wel de laagste cijfers vertoont.

	1934—'38	1939	1940
Amsterdam	9.0	9.2	9.1 p.m.
Haarlem	11.5	11.0	11.2 p.m.
Den Haag	9.9	9.3	10.1 p.m.
Rotterdam	10.7	10.5	10.2 p.m.

Eindhoven, dat steeds een hoog geboortecijfer geeft, bleef, wat de latergeborenen kinderen betreft, steeds ver boven de hier weergegeven gemiddelden: in de jaren 1935 en vlg. bedroegen deze achtereenvolgens: 19.7, 19.6, 19.4, 18.8 en 18.3 p. m.

Er bestaan dus ten aanzien van de nataliteit van latergeborenen vrij groote verschillen, hetgeen de mogelijkheid van een verdere daling van de gemiddelden, voorzover zij thans nog aan den hoogen kant zijn, allerminst uitsluit.

Wat de provincies betreft, waren de verschillen in 1934—'38, vergeleken met 1924—'28, het grootst in Groningen, Drenthe en Limburg, terwijl de daling in Noord- en Zuid-Holland, al waren de gemiddelden op zichzelf laag, matig te noemen was.

Aantal eerstgeborenen per 1000 levendgeborenen kinderen.

Bij het voorgaande is uitgegaan van de verhouding van ieder der beide rubrieken ten opzichte van de totale gemiddelde bevolking. Een ander, niet minder belangrijk cijfer is dat, waarbij uitdrukking gegeven wordt aan *het aantal eerstgeborenen kinderen per 1000 levendgeborenen kinderen*. Maakt men deze berekening voor Nederland in zijn geheel, dan komt men tot het resultaat, dat in 1920—'23 per 1000 levendgeborenen kinderen de verhouding tusschen de eerst- en latergeborenen 260:740 was, terwijl hiervoor, na een inzinking in 1924—'28, in 1934—'38 als verhoudingscijfer in de plaats komt 286:714 en in 1940 313:687. De stijging van het aantal eerstgeborenen kinderen is dus ten koste van de latergeborenen gegaan, die hierdoor veel aan beteekenis hebben verloren.

	Aantal eerstgeboren kinderen per 1000 levendgeboren kinderen.					
	1920 —23	1924 —28	1939 —33	1934 —38	1939	1940
Het Rijk	260	251	267	286	294	313
Friesland	266	262	263	285	262	293
Groningen	285	269	290	325	331	340
Drenthe	229	213	240	258	284	292
Overijssel	260	245	261	276	280	296
Gelderland	251	236	255	268	281	290
Utrecht	260	249	277	298	300	317
N.-Holland	304	301	316	333	349	273
Z.-Holland	272	271	292	310	326	350
Zeeland	269	272	296	308	312	323
N.-Brabant	210	193	213	213	223	238
Limburg	223	198	210	230	236	258
Gemeenten						
beneden 5.000 iny.	229	218	228	236	248	260
5.000—20.000 „	239	227	240	254	261	276
20.000—50.000 „	272	256	288	301	308	331
50.000—100.000 „	295	275	291	304	310	331
boven 100.000 „	312	313	335	366	382	403

Zeer sterk loopen de gemiddelden van de afzonderlijke provincies en van de vijf groepen van gemeenten uiteen. Ook hier teekenen zich verschillende groepen af. Relatief het hoogste aantal eerstgeboren kinderen ten opzichte van het totaal aantal levendgeboren kinderen geven Noord-Holland, Groningen, Zuid-Holland en Zeeland; de tweede groep, waarvan de gemiddelden zich om en nabij het rijkscijfer bewegen, bestaat uit Friesland, Overijssel, Gelderland en Utrecht, terwijl de derde groep, met relatief het laagste aantal eerstgeboren kinderen en dus met de grootste frequentie van latergeboren kinderen, uit Drenthe, Limburg en Noord-Brabant bestaat.

Wanneer men de aan deze samenvatting ten grondslag liggende cijfers in een grafiek weergaaf, dan zou blijken, dat voor de provincies de uitersten regelmatig te vinden zijn in Noord-Holland met relatief het hoogste en Noord-Brabant met relatief het laagste aantal eerstgeboren kinderen, terwijl voorts de gemeenten met meer dan 100.000 zielen de hoogste en die met minder dan 5000 zielen de laagste frequentie voor eerstgeboren kinderen geven.

Van de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners had Amsterdam in dit opzicht verreweg de hoogste gemiddelden. Per 1000 levendgeboren kinderen werden daar de onderstaande aantallen eerstgeboren kinderen geteld:

1933: 368	1937: 402
1934: 385	1938: 415
1935: 388	1939: 412
1936: 390	1940: 440

Behalve een kleine daling in 1939 hebben deze gemiddelden dus een sterke stijging achter den rug. De Amsterdamsche cijfers steken ver boven die van de andere grootste gemeenten van ons land uit; vooral die van Eindhoven vormen hiermede een scherp contrast. Voor deze gemeente vindt men als gemiddelde in de jaren 1937 e.v. achtereenvolgens: 251, 271, 269 en 300.

Geboortedaling grootendeels op rekening van latergeborenen.

Uit het bovenstaande is gebleken, dat de daling van het geboortecijfer in Nederland grootendeels op rekening komt van den achteruitgang van het aantal latergeboren kinderen. Het aantal eerstgeboren kinderen moge dan al heen en weer schommelen, de grenzen, waarbinnen dit geschiedt, zijn vrij beperkt en wijzen, althans aan de hand van recente ervaring, voorloopig niet op een regelmatig dalende tendens. Hun aantal wordt in niet geringe mate beïnvloed door de huwelijksfrequentie. Bij de latergeboren kinderen is dit anders; daarbij spelen meer en andere factoren een rol. Hier neemt men juist een regelmatig dalende curve waar. Bedroeg, over geheel Nederland gerekend, in 1920 het aantal latergeboren kinderen nog 21.0 p. m., in 1940 was dit cijfer gedaald tot 14.3 p. m. Zeer groot waren de verschillen in Drenthe, waar men voor deze rubriek kinderen een inzinking waarnam

van 27.2 p. m. tot 16.0 p. m., terwijl verder in Noord-Holland de grens naar beneden reeds op 11.6 p. m. ligt en men te Amsterdam reeds is aangeland beneden de 10 p. m. en wel op 9.1 in 1940.

Waar op den duur de grenzen zullen liggen, is een vraag, waarop thans wel zeer bezwaarlijk een antwoord is te geven.

Algemeen wordt in de toekomst een verdere daling van het geboortecijfer verwacht. Het is echter niet uitgesloten, dat er regelingen tot stand kunnen worden gebracht, waarbij aan het bezit van kinderen in een huwelijk bepaalde faciliteiten worden verleend, gelijk de Kinderbijslagwet deze kent, of zooals dit reeds het geval is bij de loonbelasting en de inkomstenbelasting 1941, waarvan het bedrag afneemt naarmate er meer kinderen uit een huwelijk geboren zijn. Ook kunnen rechtstreeks maatregelen worden getroffen om de nataliteit te prikkelen dan wel het sluiten van huwelijken te bevorderen. Hiermede is echter het terrein van de zuivere speculatie betreden.

Houdt men voorloopig voor de eerstgeboren kinderen een geboortecijfer aan, zooals dat gedurende de laatste 20 jaren gemiddeld is komen vast te staan en waarin dus goede en kwade jaren zijn verdisconteerd, dan kan men aannemen, dat dit gemiddelde zich zal blijven bewegen om en nabij een peil van 6 p. m. Ten aanzien van de latergeboren kinderen moet, wanneer er zich geen omstandigheden voordoen, welke een verhooging van het gemiddeld aantal kinderen in een gezin aannemelijk en mogelijk maken, met een verdere daling worden gerekend.

Waar hier de grens naar beneden zal liggen, valt niet met zekerheid te zeggen. Legt men als maatstaf aan de minst gunstige cijfers, n.l. die van de grootste gemeenten, dan kan dit gemiddelde tot circa 10 p. m., en, wanneer men uitgaat van het Amsterdamsche cijfer van tegenwoordig, tot en om nabij 9 p. m. dalen. Men zou aldus als ongunstigste maatstaf met een geboortecijfer van ongeveer 15 à 16 p. m. kunnen rekenen.

Daarnevens valt rekening te houden met een sterftecijfer, dat in een stijgende richting zal gaan. Reeds thans neemt het aantal sterfgevallen onder de oudere generaties van ons volk sterk toe. Het gevolg van een en ander zal dan uiteraard een vertraging van het natuurlijke accres van onze bevolking zijn.

SCHUURBEQUE BOEYE.

AANTEKENINGEN.

DE KLEINE A.G. EN DE G.m.b.H. IN DUITSLAND.

Door de invoering van bepaalde belastingmaatregelen, die zwaarder dan voorheen op de winst van een naamlooze vennootschap drukken, door de mededeeling, dat men in de toekomst mogelijk zal overgaan tot het belasten van de vermogens van rechtspersonen en door de afkondiging van het liquidatie-besluit op de N.V.'s, heeft men thans in Nederland niet alleen paal en perk willen stellen aan de oprichting van nieuwe N.V.'s, maar bovendien invloed willen uitoefenen om het groote aantal N.V.'s, gedurende de laatste decennia opgericht, aanmerkelijk in te krimpen. Reeds in de laatste jaren vóór den oorlog was een steeds sterker wordend streven in die richting waar te nemen. Zoo nam de fiscale practijk, en met name de hanteering van de „Wet op de richtige heffing“, al zeer veel van de fiscale voordeelen van den N.V.-vorm voor de kleinere zaken weg. Desalniettemin bleef de N.V.-plant zich verder vertakken.

In Duitschland heeft men, wat opkomst en bestrijding der A.G. betreft, een soortgelijke ontwikkeling gekend als in Nederland; tal van kleine A.G.'s waren ook daár in den loop der jaren ontstaan. Reeds verscheidene jaren geleden is men in Duitschland begonnen met het nemen van maatregelen, die tot doel hadden dit aantal sterk in te krimpen. De Frankfurter Zeitung heeft nagegaan, tot

TABEL I.

Veranderingen in den bedrijfsvorm in Duitsland.

	Aktiengesellschaften				Gesellschaften m. b. H.			
	Totaal		Waarvan in 1940		In 1937—1940		Waarvan in 1940	
	Aantal	Kap. in mill. RM.	Aantal	Kap. in mill. RM.	Aantal	Kap. in mill. RM.	Aantal	Kap. in mill. RM.
Omzettingen en vermogensoverdrachten krachtens de wet van 5/7/1934	2167	1768,0	64	155,1	10888	1038,5	452	39,4
Liquidaties krachtens de wet van 9/10/1934	316	54,2	15	2,0	2395	62,7	216	6,7

welk resultaat deze maatregelen in Duitsland hebben geleid. Vanwege het actuele belang, dat dit onderwerp thans ook voor Nederland heeft, laten wij onderstaand de belangrijkste passages uit de bijdrage in dit dagblad — gepubliceerd op 21 October jl. — volgen.

De groote stimulans voor de kleine A.G.'s in Duitsland om dezen juridischen vorm waarwel te zeggen, was het „Umwandlungs“-Gesetz van 5 Juli 1934, waardoor de overgang van den A.G.-vorm naar een anderen ondernemingsvorm werd bevorderd, voornamelijk naar dien van „Personalgesellschaften“ en dien met onbeperkte aansprakelijkheid voor de ondernemers.

Deze hier bedoelde overgang werd bovendien in de hand gewerkt door bepaalde belastingmaatregelen ten gunste van de laatste soorten van ondernemingen en ten nadeele van de A.G.'s. Het zwaartepunt lag dus hierin, dat de beperkte aansprakelijkheid werd vervangen door een onbeperkte aansprakelijkheid; derhalve in het aanvaarden van het geheele bedrijfsrisico door hen, die eigenaar zijn en de dagelijksche leiding hebben.

Door de herziening van het Deutsche vennootschapsrecht in 1937 werd de oprichting van nieuwe A.G.'s in sterke mate belemmerd. Krachtens deze wet werd namelijk voor nieuwe A.G.'s bij oprichting een minimum-kapitaal vereischt van RM. 500.000, tegen voorheen slechts RM. 5.000. Men ging van het beginsel uit, de oprichting van een A.G. slechts dan toe te staan, wanneer hiermede grootere bedragen zijn gemoeid, zoodat voor de financiering een beroep moet worden gedaan op een grooter gedeelte van de bevolking.

Ook voor de G.m.b.H. heeft het „Umwandlungs“-Gesetz van 5 Juli '34 een drastische uitwerking gehad, vooral bij de kleine G.m.b.H.'s. Een zeer groot aantal van deze maatschappijen is in een anderen ondernemingsvorm omgezet, hetgeen uit bovenstaande tabel I blijkt. In de jaren 1937—1940 werden 10.888 G.m.b.H.'s opgeheven. Hier van namen er niet minder dan 4276 den vorm aan van „Einzelfirmen“, 3156 van commanditaire vennootschap-

pen, 2318 werden omgezet in „offene Handelsgesellschaften“, terwijl er slechts 622 overgingen naar een andere G.m.b.H. of A.G. (concernvereenvoudiging).

Ook de liquidatie en de afwikkeling op grond van de wet van 9 October 1934 hebben een groote opruiming gehouden onder de G.m.b.H.'s, en in mindere mate ook onder de A.G.'s.

Uit de tabel II blijkt, hoe sterk het aantal en het kapitaal van de kleine maatschappijen van 1931 t/m 1940 zijn verminderd, niet alleen in absoluten zin, maar vooral in verhouding tot het totale aantal maatschappijen.

Zeer sterk was de vermindering bij de dwerg-A.G.'s met een aandeelenkapitaal van minder dan RM. 100.000 en bij de dwerg-G.m.b.H.'s met een kapitaal van minder dan RM. 20.000. De opruiming is echter nog niet voltooid, o.m. als gevolg van het feit, dat door den oorlog de termijn, binnen welken de uitvoering van de wettelijke bepalingen op het nieuwe vennootschapsrecht moest hebben plaats gehad, voorloopig is opgeschort. Volgens de aanvankelijke bepalingen moesten A.G.'s met een aandeelenkapitaal van minder dan RM. 100.000 dit uiterlijk einde 1940 hebben verhoogd tot minstens RM. 100.000, of voordien een anderen rechtsvorm kiezen, dan wel per einde 1940 geliquideerd zijn. Het huidige uitstel beteekent evenwel geen afstel. De Frf. Ztg. dringt er op aan, dat thans reeds zooveel mogelijk N.V.'s ook zonder wettelijke dwang, dus vrijwillig, den hun door de wet aangewezen weg kiezen.

De omschakeling van de G.m.b.H.'s eischt misschien langere tijd. Deze categorie dient echter — aldus de schrijver in de Frankfurter Zeitung — evenmin een wettelijke dwang af te wachten om een anderen rechtsvorm te kiezen. Het blad is van meening, dat het aantal G.m.b.H.'s met een kapitaal van minder dan RM. 20.000 nog steeds veel te groot is in vergelijking met het totale aantal. Bovendien is het niet zeker, dat latere wettelijke bepalingen het minimum-kapitaal van RM. 20.000 niet nog verder zullen verhoogen.

TABEL II.

Aantal en kapitaal der kleine A. G.'s en G. m. b. H.'s in Duitsland.

	Aktiengesellschaften				Gesellschaften m. b. H.					
	Met kap. beneden RM. 100.000		Met kap. van RM. 100.000 tot RM. 500.000		Met kap. beneden RM. 20.000		Met kap. van RM. 20.000 tot RM. 100.000		Met kap. van RM. 100.000 tot RM. 500.000	
	Aantal	in pCt van totaal ¹⁾	Aantal	in pCt van totaal ¹⁾	Aantal	in pCt van totaal ²⁾	Aantal	in pCt van totaal ²⁾	Aantal	in pCt van totaal ²⁾
Eind 1931	2720		3340		—		—		—	
Eind 1936	1445	20,1	2418	33,6	8875	22,6	23179	59,1	5563	14,2
Eind 1939	526		1687		4027		13846		4114	
Eind 1940	447	8,3	1681	31,1	3661	16,0	13346	58,3	4266	18,6
	Kap. in mill. RM.		Kap. in mill. RM.		Kap. in mill. RM.		Kap. in mill. RM.		Kap. in mill. RM.	
Eind 1931	98,6		762,3		—		—		—	
Eind 1936	62,1	0,3	579,1	3,0	53,0	1,0	699,0	13,8	1060,9	20,9
Eind 1939	21,6		402,4		24,6		436,2		795,1	
Eind 1940	18,3	0,1	400,7	1,9	23,0	0,4	424,8	8,2	824,8	6,0

¹⁾ Resp. procenten van totale aantal en totale kapitaal van alle A. G.'s.

²⁾ Resp. procenten van totale aantal en totale kapitaal van alle G. m. b. H.'s.

MAANDCIJFERS.

INDEXCIJFERS VAN NEDERLANDSCHE AANDELEN (Centraal Bureau voor de Statistiek).

(Men zie voor de wijze van berekening der indexcijfers het Maandschrift van het C.B.S. van Maart 1925, blz. 355 e.v. en 30 April 1937, blz. 605 e.v. De lijst der fondsen, uit welke notering de indexcijfers worden berekend, ligt ter inzage op het Centraal Bureau voor de Statistiek).

De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het aantal fondsen aan, waaruit het indexcijfer berekend is.

1930 = 100	Productie- middelen industrieën (29)	Consumptie- goederen industrieën (22)	Nijverheid (51)	Banken (6)	Scheepvaart- onder- nemingen (6)	Petroleum (1)	Internationa- le fondsen ¹⁾ (5)	Suiker (5)	Rubber (7)	Tabak (4)	Thee (5)	Indische onder- nemingen ²⁾ (29)	Algemeen index- cijfer ³⁾ (100)	Amerik. fondsen (15)
1930	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1931	72	76	74	86	55	57	51	63	51	68	65	66	70	59
1923	44	55	49	64	30	37	32	36	29	39	46	41	46	39
1933	51	59	54	72	26	44	34	35	45	38	59	49	52	36
1934	50	66	57	68	21	42	34	28	73	41	69	58	55	34
1935	46	67	55	75	21	47	38	34	80	48	65	60	55	37
1936	52	76	64	80	38	79	44	42	109	70	73	79	66	62
1937	85	108	95	103	113	108	70	64	209	92	107	120	104	76
1938	84	105	93	99	98	90	57	56	145	81	94	98	96	54
1939	86	100	92	80	94	79	45	63	132	53	84	86	90	56
Jan. '40	80.4	92.7	85.7	65.4	106.6	69.8	38.2	67.3	141.7	46.6	80.2	86.0	85.4	54.3
Febr. „	81.0	92.6	86.0	65.1	106.3	66.3	36.4	64.9	135.3	48.1	79.2	83.6	84.7	52.5
Mrt. „	82.0	96.7	88.3	64.1	110.1	64.2	35.9	64.3	132.0	46.7	78.0	82.3	85.7	52.6
April „	82.3	94.5	87.6	63.8	111.1	58.8	34.7	61.8	126.2	47.5	72.6	77.7	83.9	53.5
Sept. „ ⁴⁾	99.3	111.6	104.6	68.4	110.8	60.4	50.3	61.2	131.7	52.2	74.5	79.5	94.3	56.1
Oct. „	109.6	123.6	115.6	80.2	117.5	63.9	63.1	64.1	144.0	55.1	82.3	85.8	104.1	57.
Nov. „	113.1	130.6	120.7	84.3	127.8	75.7	65.9	74.3	170.4	65.7	103.7	102.6	112.7	69.8
Dec. „	118.0	134.5	125.1	85.1	134.2	71.4	62.3	77.9	182.4	69.7	93.9	105.4	116.1	69.7
Jan. '41	126.2	139.2	131.8	85.9	134.1	70.8	61.8	77.6	186.2	70.6	93.4	106.4	120.0	69.7
Febr. „	120.8	133.4	126.2	84.1	125.3	62.0	56.7	69.6	169.9	64.9	89.4	97.6	113.4	63.4
Mrt. „	123.0	135.8	128.5	82.1	125.6	60.0	56.8	69.9	174.0	64.9	90.7	99.0	115.1	63.8
April „	134.3	151.7	141.8	87.1	133.7	70.6	68.8	78.9	189.3	75.3	100.7	109.5	126.5	57.1
Mei „	130.2	146.2	137.1	88.3	128.6	64.7	67.6	74.5	181.3	72.4	100.1	105.2	121.6	—
Juni „	127.1	141.1	133.1	85.5	124.8	—	66.9	68.1	169.4	70.4	97.3	99.0	117.1	—
Juli „	136.9	150.2	142.8	87.7	133.7	65.8	74.8	72.5	186.2	76.0	99.1	106.4	125.6	—
Aug. „	147.0	160.3	152.7	92.2	144.9	71.2	79.2	75.4	195.2	77.9	100.2	110.9	133.6	—
Sept. „	154.1	170.7	161.3	96.3	156.3	84.1	89.1	81.4	218.2	85.2	106.0	122.1	143.0	—
Oct. „	150.2	166.8	157.4	96.3	154.7	84.1	84.5	82.0	218.2	58.1	112.0	123.5	141.1	—

¹⁾ Fondsen, die zowel internationaal verhandelbaar zijn, als geacht kunnen worden sterk den invloed van den buitenlandschen conjunctureelen toestand te ondervinden.

Hieronder is ook het petroleumaandeel uit de voorafgaande kolom opgenomen.

²⁾ Hieronder zijn begrepen de aandelen uit de 4 voorafgaande kolommen.

³⁾ Aandeelen van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische ondernemingen, waaronder 3 fondsen, die niet in de voorafgaande kolommen zijn opgenomen.

⁴⁾ Over de maanden Mei t/m. Augustus '40 werden geen indexcijfers berekend.

ONTVANGEN BOEKEN.

Sparen, beleggen en investeren in de economische literatuur door Dr. L. J. Zimmerman. ('s-Gravenhage 1941; Martinus Nijhoff. Prijs f 2.20, 91 blz.).

Wandlungen der Wettbewerbsverhältnisse in der Ostseeschifffahrt door Dr. Hugo Heeckt. Probleme der Weltwirtschaft No. 69. Uitgave van het Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel (Jena 1941; Verlag von Gustav Fischer. Prijs R.M. 7.50, 144 blz.).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 2½ 28 Juni '41	Lissabon	4	31 Mrt. '41
Bk. {Bel. Bi. Eff. 3½ 28 Aug. '39	Londen	2	26 Oct. '39
{Vrsch. in RC 3½ 28 Aug. '39	Madrid	4	28 Nov. '38
Athene	N.-York F.R.B. 1	27 Aug. '37	
Batavia	Oslo	4½	21 Sept. '39
Belgrado	Parijs	1½	17 Mrt. '41
Berlijn	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	Pretoria	3½	15 Mei '33
Brussel	Rome	4½	18 Mei '36
Boedapest	Stockholm	3½	17 Mei '40
Calcutta	Tokio	3.5	21 Juli '41
Helsingfors	Warschau	4½	18 Dec. '37
Kopenhagen	Zwits. Nat. Bk. 1½	25 Nov. '36	

¹⁾ 3 pCt. voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

ZILVERPRIJS.

GOUDPRIJS.

Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
4 Nov. 1941.. 23½	—	4 Nov. 1941.. 2125	168/—
5 „ 1941 23½	—	5 „ 1941.. 2125	168/—
6 „ 1941 23½	—	6 „ 1941.. 2125	168/—
7 „ 1941 23½	—	7 „ 1941.. 2125	168/—
8 „ 1941 23½	—	8 „ 1941.. 2125	168/—
10 „ 1941 23½	—	10 „ 1941.. 2125	168/—
11 Nov. 1940.. 23½	34½	11 Nov. 1940.. 2125	168/—
23 Aug. 1939.. 18½	37½	23 Aug. 1939.. 2110	148/6½

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver id \$c. p. oz. fine. ³⁾ In guildens per kg 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCH CLEARINGSINSTITUUT.

(met data van vaststelling)

Belga's	30.14	7 Aug. '40	Leva (Bulgarije) 2.3025	20 Nov. '40
Zw. Francs. 43.56	11 Oct. '40	Pengoe (Hongarije)	(oude schuld) 36.52	20 Dec. '40
Fr. Francs .. 3.77	6 Mrt. '41	Pengoe	(nwe. schuld) 45.89	20 Dec. '40
Lires	9.91	3 Juli '41	Zloty (Polen)	
Deensche Kr. 36.37	17 Febr. '41	(oude schuld) 35.00	28 Jan. '41	
Noorsche Kr. 42.82	21 Dec. '40	(nwe. schuld) 37.68	11 Febr. '41	
Zweedsche Kr. 44.85	13 Aug. '40	Dinar (Joego-Slavië)	1.28	24 April '41
Finsche Mark 3.82	2 Juli '41	(oude schuld) 3.43	16 Aug. '40	
Dinar				
(nwe. schuld) 3.77	1 Juli '41	Slow. Kr. ... 6.48	10 Juni '39	
Turksche		Drachmen		
Ponden	1.45½	29 Dec. '39	(Griekenland) 1.26	8 Oct. '41
			Kuna	3.77 29 Oct. '41

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.

Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
4 Nov. 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
5 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
6 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
7 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
8 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
10 „ 1941	1.88 ³ / ₈	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
Laagste d.w.	1.88 ³ / ₈	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 ³ / ₈	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	3—8 Nov. '41 Laagste	8 Nov. '41 Hoogste	8 Nov. 1941	27/10—1/11'41 Laagste	1 Nov. 1941 Hoogste
Officieel:						
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂
Paris	Fr.p.£	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr.p.£	16.85	16.95	16.90	16.85	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47
Buenos Aires	Pes.p.£	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ¹ / ₂	16.95 ¹ / ₂	17.13
Niet-Officieel:						
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr.p.£	—	—	—	—	—
Bangkok	Sh. p.£	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. £	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T£ p. £	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	—	—	—	—	—
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20
Madrid	Pt.p.£	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.03	3.03	3.03	3.03	3.03
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
4 Nov. 1941	4.03 ³ / ₈	2.29	—	—
5 „ 1941	4.03 ³ / ₈	2.29	—	—
6 „ 1941	4.03 ³ / ₈	2.29	—	—
7 „ 1941	4.03 ³ / ₈	2.29	—	—
8 „ 1941	4.03 ³ / ₈	2.29	—	—
10 „ 1941	4.03 ³ / ₈	2.29	—	—
11 Nov. 1940	—	—	40.05	—
Muntpariteit	4.86	3.90 ³ / ₈	23.81 ¹ / ₂	40 ³ / ₈

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Oct. 1941	31 Oct. 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 2.219.312,32	„ 192.899,08
Voorschotten op ultimo Sept. 1941 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 2.715.794,63	„ 2.715.794,63
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	—	—
Idem voor Suriname ¹⁾	„ 163.598.824,05	„ 164.263.824,05
Idem aan Curaçao ¹⁾	„ 7.273.872,74	„ 7.293.872,74
Kasvord. wegens credietverstreking a. h. buitenland	„ 355.937,28	„ 355.937,28
Daggeldleeningen tegen onderpand	„ 59.277.347,75	„ 59.186.441,02
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	„ 97.208.264,44	„ 85.021.911,85
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ —	„ —
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	„ 40.375.007,67	„ 40.711.011,67
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrool verstrekt	f 4.060.418,24	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	„ —	„ 621.129,73
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	„ —	„ —
Schatkistbiljetten in omloop	„ 123.298.000,—	„ 123.293.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1719.060.000,— ¹⁾	„ 1693.900.000,— ¹⁾
Daggeldleeningen	„ 91.750.000,—	„ 138.150.000,—
Zilverbons in omloop	„ 100.723.138,50	„ 101.904.551,—
Schuld op ultimo Sept. 1941 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. gem. fonds. d. alsn. opg. op die bel. en op de vermogensbelasting	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ 942.172,27	„ 1.138.991,88
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	„ 194.901.101,27	„ 181.022.617,91
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	„ 32.037.083,83	„ 22.694.884,87
Id. aan div. instellingen ¹⁾	„ 343.077.965,25	„ 343.059.709,05

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist ¹⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 56.000.000,— ¹⁾ Idem f 58.000.000,—.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 10 November 1941.

	Activa.
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hifdbank. f 61.000.000 { Bijbank „ 3.000.000 { Agentsch. „ 94.049
Papier op het Buitenland	f 740.791.128
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgeleopen	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hifdbank. f 134.830.482 ¹⁾ { Bijbank „ 1.394.417 { Agentsch. „ 18.449.333
	f 154.674.232
Op Effecten enz.	f 154.272.578 ¹⁾
Op goederen en Ceelen	„ 401.653
Voorschotten aan het Rijk	„ 154.674.231 ¹⁾
Munt en muntmateriaal:	„ 9.333.437
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.023.614.065
Zilveren munt, enz.	„ 7.882.980
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 1.031.497.045
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 52.909.085
Diverse rekeningen	„ 4.000.000
	„ 215.593.046
	f 2.272.892.021
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefondsen	„ 5.368.354
Bijzondere reserves	„ 16.583.835
Pensioenfonds	„ 11.746.132
Bankbiljetten in omloop	„ 1.994.011.670
Banksignatiën in omloop	„ 18.775
Rek.-Courant } Van het Rijk f	
saldo's } Van anderen „	220.132.429
Diverse rekeningen	„ 5.030.835
	f 2.272.892.021
Beschikbaar metaalsaldo	f 149.066.572
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 372.066.640
chatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 61.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	„ 55.341.825

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en ¹⁾ muntmater.	Circulatie	Andere opeischd. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
10 Nov. '41	1.023.614	1.994.012	220.151	149.067	46+
3 „ '41	1.023.572	1.998.807	225.401	145.011	50±
27 Oct. '41	1.023.512	1.947.293	214.108	170.080	50±
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83
Totaal bedrag disconto's					
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-rechtr.	Beleeningen	Papier op het Buitenl.	Div. reke. (act.)
10 Nov. '41	64.094	61.000	154.674	740.791	215.593
3 „ '41	92.091	92.000	155.652	706.352	226.976
27 Oct. '41	54.103	54.000	159.750	670.932	231.334
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen	
31 Oct. 1941	77,3	266,3	18.455,8	26,1	
23 „ 1941	77,6	323,4	17.334,4	12,4	
15 „ 1941	77,2	288,5	17.279,2	19,0	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Totaal					
Data	Effec-ten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
31 Oct. '41	20,3	1.986,6	17.431,8	2.470,3	557,5
23 „ '41	21,7	1.794,0	16.365,7	2.318,9	536,0
15 „ '41	21,5	2.060,3	16.572,6	2.289,9	528,4
23 Aug. '39	98,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL. (in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskredit-kassen	Crediet a. h. particuliere bedrijfsleven	Crediet aan Staat en openbare lichamen	Overheids-fondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening-Courant
29 Oct. '41	32.905	630	16.895	2.143	45.982	3.675	2.243
23 „ '41	32.974	593	16.206	2.136	45.707	3.609	1.920
16 „ '41	32.800	600	16.007	2.147	45.383	3.663	1.835
9 „ '41	32.649	594	16.448	2.161	45.193	3.629	2.358
2 „ '41	32.753	585	15.811	2.145	44.566	3.651	2.405
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1940 het Jaarregister 1940, laatste bladzijde.)

Aardappelen (1304) 57, ('14) 216, ('19) 287, ('20) 299, ('23) 345, ('28) 411, ('30) 436, ('35) 497, ('38) 535, ('39) 548, ('40) 560, ('42) 585, ('46) 635	Hooi (1307) 107, ('14) 216, ('30) 436, ('35) 497, ('42) 585, ('43) 599, ('45) 623	Scheepvaart (1311) 173, ('16) 249, ('19) 287, ('44) 611
Aardolieproducten (zie ook Brandstoffen, Motor) (1302) 31, ('14) 215, ('19) 287, ('20) 299, ('22) 328, ('23) 345	Hotels, restaurants enz. (1308) 128, ('16) 248, ('39) 549, ('40) 560, ('46) 634	Schoenen .. (1308) 128, ('16) 249, ('20) 299
Afval (1304) 56, ('06) 92, ('11) 174, ('13) 205, ('14) 215, ('16) 248, ('19) 287, ('21) 311, ('23) 345, ('27) 398, ('32) 461, ('38) 535, ('40) 559/61, ('42) 585, ('46) 635	Hout (1304) 56, ('11) 173, ('14) 215, ('19) 287, ('24) 357, ('28) 410, ('38) 535, ('40) 560, ('41) 573, ('42) 585, ('43) 599	Schuldbrieven aan loonder (1314) 216
Alcoholhoudende dranken (1308) 128, ('12) 191, ('19) 287, ('28) 411, ('38) 535, ('40) 560, ('43) 599, ('44) 611	IJKwet (1314) 215	Schuldenaren Bescherming (1306) 92
Arbeid (1303) 46, ('06) 92, ('08) 128, ('09) 147, ('11) 173, ('13) 205, ('16) 248, ('25) 372, ('29) 423, ('30) 436, ('40) 559/61, ('41) 573, ('46) 634	IJzer en staal (1304) 56, ('07) 107, ('08) 128, ('09) 147, ('13) 205, ('18) 273, ('22) 328, ('23) 345, ('24) 357, ('28) 411, ('32) 461, ('35) 496, ('40) 560, ('42) 585, ('46) 634	Slachtvee (1304) 56, ('07) 108, ('11) 174/75, ('12) 190, ('14) 216, ('22) 328, ('23) 345, ('25) 372, ('30) 436, ('32) 461, ('35) 497, ('39) 549, ('42) 585, ('43) 599, ('46) 635
Bakkerij .. (1314) 216, ('28) 410, ('38) 535, ('43) 599, ('44) 611	Jachtwezen (1324) 357	Sleepvaart (1314) 215
Belasting (1304) 57, ('05) 75/76, ('07) 108/09, ('12) 191, ('14) 216, ('17) 263, ('25) 372, ('28) 411, ('40) 561, ('43) 599	Joodsch vermogen (1339) 549, ('40) 560	Specerijen .. (1304) 56, ('06) 92, ('12) 189, ('16) 249
Betalingsverkeer m. h. buitenland (1305) 75, ('07) 108, ('34) 485, ('39) 549, ('45) 623	Jute (1305) 74, ('11) 173	Spertijden (1316) 249, ('40) 560
Bindtouw .. (1314) 216, ('23) 345, ('35) 497, ('39) 548	Kaas (1305) 75, ('06) 93, ('12) 191, ('42) 585, ('43) 599	Steenengroeven (1311) 173, ('24) 357
Binnenvaart (1316) 249, ('18) 273, ('25) 373, ('35) 497, ('39) 549, ('40) 560	Keramische Industrie (1307) 107, ('13) 205, ('45) 623	Stroo (1307) 107, ('14) 216, ('30) 436, ('32) 461, ('35) 497, ('40) 561, ('42) 585, ('46) 635
Bloembollen (1303) 46, ('38) 535, ('42) 585	Klommen (1312) 189	Suikerindustrie (1322) 328
Boomkweekerij (1305) 75, ('15) 233, ('24) 357, ('40) 560, ('46) 635	Koffie (1306) 92, ('08) 129, ('14) 216, ('15) 233	Surrogaten (1306) 92, ('14) 216, ('15) 233, ('30) 436
Boschbouw (1311) 174, ('24) 357, ('40) 560, ('44) 611	Kunstmest (1312) 189/91, ('18) 273, ('28) 411	Tabaksproducten (1304) 56, ('14) 216, ('16) 249, ('17) 262, ('19) 287, ('25) 372, ('32) 461
Boter (1303) 46, ('04) 57, ('06) 92/93, ('14) 216, ('16) 249, ('18) 273, ('30) 436	Kunstzijde (1311) 173, ('40) 560	Textiel (1304) 56, ('06) 93, ('12) 189, ('13) 205, ('14) 215/16, ('20) 299, ('44) 611
Bouwmaterialen (1303) 46, ('05) 74, ('07) 107, ('12) 189, ('14) 215, ('16) 249, ('24) 357, ('38) 535, ('40) 551, ('44) 611	Kurk (1324) 357, ('28) 410	Thee (1308) 128, ('14) 216
Brandblusapparaten (1346) 634	Landbouw .. (1302) 31, ('04) 57, ('05) 75, ('06) 92/93, ('07) 107/08, ('11) 175, ('12) 189, ('14) 216, ('17) 262, ('18) 273, ('19) 287, ('20) 299, ('22) 328, ('23) 345, ('24) 357, ('25) 372, ('28) 441, ('30) 436, ('32) 461, ('35) 496/497, ('38) 535, ('39) 549, ('40) 560, ('42) 585, ('45) 623, ('46) 635	Tuinbouw (1302) 30/31, ('05) 75, ('06) 92, ('11) 174/75, ('12) 189/90, ('14) 216, ('16) 249, ('18) 273, ('19) 287, ('20) 299, ('23) 345, ('30) 436, ('43) 599, ('45) 623, ('46) 635
Brandstoffen, Motor-... (1302) 31, ('03) 46, ('05) 74/75, ('07) 107, ('08) 127, ('09) 147, ('16) 249, ('25) 372, ('40) 560, ('43) 599, ('46) 635	Landerbouwgrond (1302) 31, ('09) 147, ('22) 328, ('28) 411, ('40) 560, ('43) 599	Turf (1311) 174, ('16) 249, ('35) 496, ('38) 535, ('43) 599
Brandstoffen, Vaste ... (1304) 56, ('12) 191, ('13) 205, ('40) 560, ('42) 585	Lederindustrie (1314) 215, ('22) 328, ('39) 548	Varkens .. (1304) 57, ('06) 93, ('12) 190, ('16) 249, ('23) 345, ('25) 372, ('40) 561
Buitenlandse handel (1311) 173, ('12) 189, ('14) 215, ('15) 233, ('38) 535, ('44) 611	Linoleum .. (1303) 46, ('14) 215, ('16) 248	Veevoeder .. (1304) 53, ('17) 262, ('21) 311, ('24) 357, ('38) 535, ('39) 549, ('42) 585, ('45) 623, ('46) 635
Cacao (1314) 216, ('17) 262, ('35) 497	Liquidatiebesluit (1340) 561, ('45) 623	Vereffeningscertificaten (1305) 75
Carbolineum (1311) 174	Looistoffen (1319) 287	Verf (1312) 184, ('19) 287, ('21) 311, ('23) 345, ('28) 410, ('38) 535
Carbon (1321) 311, ('34) 485	Loonbelasting (1304) 57, ('07) 108, ('12) 191, ('35) 497	Vermogensbelasting .. (1314) 219, ('40) 561
Ghemische producten (1307) 107, ('24) 357, ('25) 372, ('28) 410	Margarine .. (1306) 92, ('14) 216, ('30) 436, ('35) 496	Vermogenswezen (1305) 75, ('06) 93, ('07) 109, ('09) 147, ('11) 173, ('19) 287, ('20) 298, ('25) 373, ('28) 411, ('30) 436/37, ('43) 599, ('44) 611, ('45) 623
Cichorei (1306) 94, ('45) 623	Melk en -producten (1307) 107/08, ('12) 190, ('17) 262, ('19) 287, ('23) 345, ('35) 497, ('38) 535, ('39) 549, ('40) 560, ('44) 611	Verwarmingsbedrijf (Centraal) .. (1329) 623
Commissarissenbelasting (1325) 373	Metalen (non-ferro) .. (1304) 56, ('09) 147, ('11) 173, ('12) 189, ('18) 273, ('19) 287, ('25) 372, ('28) 410, ('29) 423, ('30) 436, ('32) 461, ('35) 496, ('40) 560, ('42) 585, ('44) 611	Verwerkende Industrieën (1303) 46, ('07) 107, ('13) 205, ('14) 215, ('16) 248/49, ('28) 410, ('40) 560, ('44) 611
Conserven (1323) 345	Motorrijtuigenbelasting (1304) 57, ('16) 249	Verzekering (1304) 57, ('25) 372, ('46) 634
Crisisinvoerwet (1305) 74	Muntwezen (1324) 357, ('25) 372	Vetsmelters (1304) 57
Crisisproducten (1302) 30, ('03) 46, ('04) 57, ('05) 74	Nederlandsche Landstand (1346) 635	Vezels (1311) 173
Cyclostyle (1334) 485	Oesters (1340) 561, ('46) 635	Vijandelijk vermogen (1335) 497, ('38) 535, ('41) 573
Deviezenverkeer (1304) 57, ('07) 109, ('12) 191, ('14) 216, ('16) 249, ('17) 263, ('18) 273, ('25) 372, ('28) 411, ('30) 436, ('40) 561, ('41) 573, ('45) 623	Oliën en vetten (1304) 56, ('05) 75, ('06) 93, ('09) 147, ('14) 215/16, ('16) 249, ('19) 287, ('23) 345, ('30) 436, ('32) 461, ('35) 496, ('40) 561	Visscherij (1316) 249, ('18) 273, ('20) 299, ('23) 345, ('30) 436, ('40) 560/61, ('42) 585
Diamant (1328) 410, ('41) 573	Omzetbelasting (1305) 75, ('12) 191, ('14) 216, ('16) 249, ('18) 273, ('20) 299, ('22) 328, ('24) 357, ('25) 373, ('28) 411, ('30) 437, ('34) 485, ('35) 496, ('39) 549, ('40) 561, ('41) 573, ('43) 599, ('45) 623	Vlas (1311) 175, ('12) 190, ('13) 205
Distributiebescheiden (1306) 93, ('40) 551	Ondernemersovereenkomsten .. (1302) 31, ('45) 623	Vleesch (1304) 57, ('05) 75, ('07) 108, ('08) 128, ('12) 190, ('14) 216, ('42) 585, ('46) 635
Dividend (1330) 436, ('40) 561	Oorlogsschade (1302) 31, ('98) 128, ('11) 173/74, ('19) 287, ('42) 585	Voedselvoorziening .. (1305) 75, ('12) 190, ('14) 216, ('17) 262, ('24) 357, ('39) 549, ('40) 560, ('42) 585, ('45) 623, ('46) 634/35
Economische rechtspraak (1324) 357, ('40) 560	Openbare nutsbedrijven (1316) 249	Vogelzaad (1330) 436
Effecten .. (1312) 191, ('28) 411, ('30) 436, ('39) 549, ('40) 561	Organisatie bedrijfsleven (1305) 74, ('11) 173, ('14) 215, ('15) 233, ('24) 357, ('40) 561, ('43) 599, ('44) 611, ('45) 623	Volkstuinen (1346) 635
Eieren (1306) 92, ('08) 129, ('14) 216, ('19) 287, ('28) 411	Paarden .. (1302) 31, ('06) 93, ('11) 175, ('14) 216, ('21) 311, ('35) 497, ('38) 535, ('40) 561	Waardevermeerderingsbelasting .. (1304) 57, ('05) 76
Electrotechniek (1312) 189, ('13) 205, ('14) 215, ('18) 273, ('39) 548, ('45) 623	Pachten .. (1314) 216, ('17) 262, ('25) 372, ('39) 549, ('40) 560, ('45) 623	Wederopbouw (1305) 74, ('07) 107, ('11) 174, ('16) 249, ('19) 287
Fotografisch bedrijf (1311) 173	Papier (1302) 31, ('13) 205, ('16) 249, ('21) 311, ('25) 372, ('27) 398, ('34) 485, ('38) 535, ('45) 623, ('46) 634	Wijnbelasting (1307) 109
Gas en Electriciteit .. (1304) 57, ('08) 129	Pelsterijen (1318) 273	Wild (1304) 57, ('05) 74
Gasgeneratoren (1303) 46, ('05) 74, ('08) 127, ('09) 147, ('11) 173, ('16) 249, ('19) 287, ('25) 372, ('40) 560	Pensioenbedrijf (1329) 623, ('40) 560	Winstbelasting (1304) 58, ('40) 561
Geblokkeerde Markenbelasting .. (1340) 561, ('43) 599	Pluimveehouderij .. (1312) 190, ('17) 262, ('28) 411, ('39) 549, ('43) 599, ('44) 611	Woningbouw (1340) 560
Gevogelte (1304) 57, ('40) 560	Prijsregeling (1302) 31, ('03) 46, ('04) 56/57, ('05) 75, ('06) 92, ('07) 107/08, ('08) 128, ('11) 173/74/75, ('12) 189, ('13) 205, ('14) 215/16, ('16) 248/49, ('18) 273, ('19) 287, ('20) 299, ('21) 311, ('23) 345, ('25) 372, ('28) 410, ('30) 436, ('32) 461, ('35) 496, ('38) 535, ('40) 560 ('41), 573, ('42) 585, ('44) 611, ('45) 623, ('46) 634	Wol (1322) 328, ('30) 436, ('38) 535
Goederen voor Duitse instanties (1302) 31, ('06) 93, ('07) 109, ('08) 129, ('14) 216, ('15) 233, ('38) 535, ('45) 623	Radiohandel (1305) 74	Zaden (1314) 216, ('17) 262, ('18) 273, ('19) 287, ('22) 328, ('35) 497, ('40) 561, ('44) 611
Goederenbeurzen (1311) 173	Rantsoneering materialen .. (1325) 372	Zakken .. (1304) 56, ('05) 74, ('09) 147, ('11) 174
Goederenverkeer m.h. buitenland (1302) 31, ('07) 109, ('19) 287, ('22) 328, ('23) 345, ('28) 411, ('34) 485, ('35) 497, ('40) 561, ('43) 599	Rechtspraak (1345) 623	Zeep (1305) 75, ('07) 108, ('08) 129, ('31) 485
Goud (1334) 485, ('39) 548	Riet (1338) 535	Ziekenfondsen (1346) 634
Grafische Industrie .. (1303) 46, ('05) 74, ('13) 205, ('35) 496	Rijst (1342) 585	Zilver (1334) 485, ('39) 548
Granen (1319) 287, ('38) 535, ('40) 560, ('43) 599, ('45) 623	Rubber .. (1335) 496, ('38) 535, ('41) 573	Zoutindustrie (1302) 31, ('17) 263
Griendhout (1338) 535	Rundvee (1304) 57, ('06) 93	Zuidvruchten (1330) 436, ('35) 496
Grit (1316) 248	Rijwielbanden .. (1312) 190/91, ('16) 249	Zuivelindustrie (1305) 75, ('25) 372, ('45) 623, ('46) 635
Groenten (1330) 436, ('39) 549	Saffraan (1340) 560	Zwavel (1340) 560
Grondbelasting (1304) 57	Schapen .. (1306) 33, ('11) 175, ('16) 249, ('42) 585	
Harsen e.d. (1325) 372		
Honing (1338) 535		

Cijfers tusschen haakjes verwijzen naar nummer E.-S.B., tweede cijfers naar de bladzijde, waar het bericht voorkomt.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

GEVESTIGD TE AMSTERDAM

Maandstaat op 31 October 1941

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f	31.857.288,68
Nederlandsch Schatkistpapier	,,	255.154.869,78
Ander Overheidspapier	,,	6.566.124,25
Wissels	,,	102.621,80
Bankiers in Binnen- en Buitenland	,,	12.418.809,37
Effecten en Syndicaten	,,	4.675.925,92
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	,,	14.002.308,08
Debiteuren	,,	36.150.051,63
Deelnemingen — (incl. Voorschotten)	,,	1.552.834,79
Gebouwen	,,	4.000.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	,,	1.630.661,85
Effecten van Aandeelhouders in Leendepot	,,	12.982.650,—
	f	<u>381.094.146,15</u>

Kapitaal	f	40.000.000,—
Reserve	,,	10.750.000,—
Deposito's op Termijn	,,	35.899.729,37
Crediteuren	,,	271.946.516,41
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	,,	7.884.588,52
Reserve voor Verleende Pensioenen	,,	1.630.661,85
Aandeelhouders voor Effecten in Leendepot	,,	12.982.650,—
	f	<u>381.094.146,15</u>